

Maaomikeusasioiden käsittely käräjäomikeuksissa

Lausuntotiivistelmä

Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2019:21

Maaoykeusasioiden käsittely kärjääoykeuksissa

Lausuntotiivistelmä

Oikeusministeriö Helsinki 2019

Oikeusministeriö

ISBN PDF: 978-952-259-759-5

Helsinki 2019

Kuvailulehti

Julkaisija	Oikeusministeriö	10.5.2019
Tekijät	Projektipäällikkö Jyrki Määttä, erityisasiantuntija Marja Reijonen ja korkeakouluharjoittelija Henri Virtanen	
Julkaisun nimi	Maaoykeusasioiden käsittely käräjäoikeuksissa Lausuntotiivistelmä	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2019:21	
Diaari/hankenumero	VN/3633/2018	Teema Mietintöjä ja lausuntoja
ISBN PDF	978-952-259-759-5	ISSN PDF 2490-1172
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-759-5	
Sivumäärä	46	Kieli suomi
Asiasanat	tuomioistuimet, käräjäoikeudet, maaoykeudet	
Tiivistelmä	<p>Oikeusministeriö pyysi lausuntoa maaoykeusasioiden käsittelyä käräjäoikeuksissa koskevasta arviomuistiosta. Oikeusministeriöön saapui yhteensä 16 lausuntoa.</p> <p>Lausunnonantajat yhtyvät arviomuistiossa esitettyyn havaintoon siitä, että maaoykeuksien asiamäärät ovat vähentyneet viime vuosina. Toisaalta osa lausunnonantajista arvioi asiamäärien vaihtelevan vuosittain ja mahdollisesti kasvavan. Lausunnonantajat pitävät perusteltuna, että maaoykeusasioiden käsitteleminen keskitetään nykyistä harvempiin käräjäoikeuksiin tai että keskittämistä ainakin selvitetään.</p> <p>Lausunnonantajat eivät kannata maaoykeusasioiden keskittämistä käsiteltäviksi valtakunnallisesti.</p> <p>Lausunnonantajat vastustavat maaoykeusinsinöörien viroista luopumista ja erityisasiantuntemuksen järjestämistä asiantuntijajäseniä hyödyntämällä.</p> <p>Maaoykeuksien tuomiopiirien ja maaoykeusinsinöörien yhteistoiminta-alueiden tarkistamisen tarve riippuu maaoykeuksien määrästä. Myös maaoykeusinsinöörien ja maaoykeusasioiden vastuutuomareiden tarkoituksenmukainen määrä riippuu maaoykeuksien ja vuosittain käsiteltävien maaoykeusasioiden määrästä.</p> <p>Valtaosa lausunnonantajista kannattaa työryhmän perustamista selvittämään maaoykeusasioiden käsittelyn kehittämistä.</p>	
Kustantaja	Oikeusministeriö	
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Presentationsblad

Utgivare	Justitieministeriet	10.5.2019
Författare	Projektchef Jyrki Määttä, specialsakkunnig Marja Reijonen och högskolepraktikant Henri Virtanen	
Publikationens titel	Behandling av jordrättsmål vid tingsrätterna Sammandrag av utlåtandena	
Publikationsseriens namn och nummer	Justitieministeriets publikation, Betänkanden och utlåtanden 2019:21	
Diarie-/projektnummer	VN/3633/2018	Tema Betänkanden och utlåtanden
ISBN PDF	978-952-259-759-5	ISSN PDF 2490-1172
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-759-5	
Sidantal	46	Språk finska
Nyckelord	domstolarna, tingsrätterna, jorddomstolarna	
Referat	<p>Justitieministeriet begärde utlåtanden om en bedömningspromemoria som gäller behandlingen av jordrättsmål vid tingsrätterna. Det inkom totalt 16 utlåtanden.</p> <p>Remissinstanserna håller med om att antalet ärenden vid jorddomstolarna har minskat under de senaste åren såsom konstateras i bedömningspromemorian. En del av remissinstanserna bedömer dock att det årliga antalet ärenden varierar och att det eventuellt kan öka. Det anses vara motiverat att centralisera behandlingen av jordrättsmål till färre tingsrätter än i dag eller åtminstone utreda möjligheterna till centralisering.</p> <p>Förslaget om att centralisera behandlingen av jordrättsmål på riksnivå understöds inte.</p> <p>Remissinstanserna motsätter sig förslaget om att dra in tjänsterna som jordrättsingenjör och inhämta behövlig specialsakkunskap genom att utnyttja sakkunnigledamöter.</p> <p>Behovet att se över jorddomstolarnas domkretsar och jordrättsingenjörernas samarbetsområden beror på antalet jorddomstolar. Också det lämpliga antalet jordrättsingenjörer och jordrättsansvariga domare beror på antalet jorddomstolar och det årliga antalet jordrättsmål.</p> <p>Merparten av remissinstanserna understöder förslaget om att tillsätta en arbetsgrupp för att utreda möjligheterna att utveckla behandlingen av jordrättsmål.</p>	
Förläggare	Justitieministeriet	
Beställningar/distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Sisältö

1	Johdanto	7
1.1	Yleistä	7
1.2	Arviomuiston keskeiset ehdotukset	8
1.3	Arviomuistiosta pyydetyt lausunnot	9
2	Yhteenveto lausunnoista	11
3	Yleiset arviot arviomuistiosta	12
3.1	Maaoikeusasioiden käsittelemisen keskittäminen nykyistä harvempiin tuomioistuimiin	12
3.2	Maaoikeusasioiden keskittäminen valtakunnallisesti käsiteltäviksi	12
3.3	Maaoikeusinsinöörien viroista luopuminen ja maaoukeuksissa tarvittavan erityisasiantuntemuksen järjestäminen asiantuntijajäsenillä	13
3.4	Maaoikeusinsinöörien ja maaoukeusasioiden vastuutuomareiden lukumäärä	14
3.5	Maaoikeuksien tuomiopiirien ja maaoukeusinsinöörien yhteistoiminta-alueiden tarkistamisen tarve.....	14
3.6	Muut asiaa koskevat huomiot.....	15
4	Yksityiskohtaisemmat arviot arviomuistiosta	16
4.1	Käräjäoukeudet	16
4.1.1	Espon käräjäoukeus	16
4.1.2	Etelä-Karjalan käräjäoukeus	16
4.1.3	Etelä-Savon käräjäoukeus.....	16
4.1.4	Helsingin käräjäoukeus.....	18
4.1.5	Kanta-Hämeen käräjäoukeus	18
4.1.6	Keski-Pohjanmaan käräjäoukeus	19
4.1.7	Lapin käräjäoukeus.....	19

4.1.8	Oulun kärjäoikeus.....	21
4.1.9	Pohjanmaan kärjäoikeus	22
4.1.10	Pohjois-Savon kärjäoikeus	23
4.1.11	Vantaan kärjäoikeus	24
4.1.12	Varsinais-Suomen kärjäoikeus	25
4.2	Eräät muut viranomaiset	26
4.2.1	Maanmittauslaitos.....	26
4.3	Ammattijärjestöt sekä henkilöstöä ja sidosryhmiä edustavat liitot.....	27
4.3.1	Julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry.....	27
4.3.2	Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry.....	28
4.3.3	Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry.....	28
Liite 1.	Arviomuistio 6.7.2018	31
Liite 2.	Lausuntopyyntö 10.7.2018	44

1 Johdanto

1.1 Yleistä

Oikeusministeriössä on laadittu arviomuistio 6.7.2018 maa-oikeusasioiden käsittelystä kärjäoikeuksissa (Liite 1). Arviomuistiossa todetulla tavalla oikeusministeriö asetti 28.10.2014 virkamiestyöryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus kärjäoikeusverkoston jatkokehittämiseksi (OM 17/31/2014). Kärjäoikeusverkostotyöryhmä ehdotti keväällä 2015 antamassaan mietinnössä ("Kärjäoikeusverkoston kehittäminen", Mietintöjä ja lausuntoja 14/2015, ruotsiksi 31/2015) muun muassa tarkistuksia eräisiin tiettyihin kärjäoikeuksiin käsiteltäväksi keskitettyihin asiaryhmiin. Työryhmä ehdotti maa-oikeuksien määrän vähentämistä nykyisestä kahdeksasta yhdellä ja maa-oikeuksien tuomiopiiri- ja tarkistamista maakuntajakoa ja kärjäoikeuspiirejä paremmin vastaavaksi. Mietinnöstä annetussa lausuntopalautteessa maa-oikeuksien yhdistämiseen ja tuomiopiirien muuttamiseen suhtauduttiin kriittisesti (katso tarkemmin Kärjäoikeusverkoston kehittäminen. Lausuntotiivistelmä.", Mietintöjä ja lausuntoja 44/2015, ruotsiksi 46/2015).

Oikeusministeriö asetti 31.3.2016 hankkeen kärjäoikeusverkoston jatkokehittämiseksi (OM 3/31/2016), jossa on valmisteltu myös maa-oikeusasioiden käsittelyn keskittämistä. Oikeusministeriö on erityisasiaryhmien keskittämistä koskevassa arviomuistiossa 2.9.2016 ottanut kantaa maa-oikeusasioita käsitteleviin kärjäoikeuksiin. Muistiossa todetulla tavalla maa-oikeuksien asiamäärät ovat olleet viime vuosina huomattavassa laskussa, mikä puoltaa maa-oikeuksien lukumäärän vähentämistä. Oikeusministeriö katsoi kuitenkin, että tämän arviointi tulee tehdä kärjäoikeusuudistuksesta erillään. Sen sijaan oikeusministeriö seuraa maa-oikeuksien asiamäärien kehitystä ja niiden pohjalta tarkastelee maa-oikeusinsinöörien määrää ja yhteistoiminta-alueita sekä arvioi tarvetta maa-oikeuksien määrän vähentämiselle.

Käräjäoikeusverkoston kehittämistä koskevassa hallituksen esityksessä tuomioistuinlain ja eräiden muiden lakien muuttamiseksi (HE 270/2016 vp) ei eräitä lähinnä teknisiä muutoksia lukuun ottamatta esitetty muutoksia maaoikeuksina toimiviin käräjäoikeuksiin. Lainsäädäntö tuli voimaan 1.1.2019.

Arviomuiston laatimisen taustalla ovat edellä kerrotuissa käräjäoikeusverkoston kehittämishankkeissa tehdyt havainnot maaoikeuksien asiamäärien vähentymisestä ja ehdotukset maaoikeusasioiden käsittelyn keskittämisestä. Arviomuistiossa on arvioitu maaoikeusjärjestelmän toimivuutta ja kehittämistarpeita.

1.2 Arviomuiston keskeiset ehdotukset

Maaoikeuksien asiamäärät ovat viime vuosina vähentyneet merkittävästi, kuten arviomuistiosta tarkemmin ilmenee. Vuonna 2018 saapui vain 337 asiaa ja ratkaistiin 325 asiaa. Vuonna 2018 saapuneiden asioiden määrä on vain 53 prosenttia vuonna 2012 saapuneiden asioiden määrästä. Vielä vuonna 2014 maaoikeuksissa saapuneiden asioiden määrä oli aiempia vuosia vastaavalla tasolla eli 600–700 asiaa, joista varsinaisia maaoikeusasioita oli noin kaksi kolmasosaa eli 400–500 asiaa. Vuoden 2018 alussa maaoikeuksissa vireillä olleiden asioiden määrä oli 173, vuoden 2017 alussa 191 ja vuoden 2016 alussa 191, kun se aiempina vuosina oli 300–400 asiaa

Maaoikeusasioiden määrän vähentyminen vaikuttaa maaoikeustuomareiden ja maaoikeusinsinöörin työmääriin ja sitä kautta heidän ammattiosaamiseensa. Osaamisen kannalta maaoikeusasioita tulee olla riittävästi jokaista maaoikeusasioiden vastuutuumaria ja maaoikeusinsinööriä kohden. Tätä voidaan edistää keskittämällä maaoikeusasioita käsiteltäväksi nykyistä harvempiin tuomioistuimiin.

Oikeusministeriön käsityksen mukaan asiamäärät ovat vähentyneet siinä määrin, että maaoikeusinsinöörit kykenisivät hoitamaan asioita nykyistä laajemmalla alueella. Myös maaoikeusinsinöörit ovat arvioineet asiamäärän kehityksen edellyttävän kokonaisvaltaista muutostarpeiden arviointia.

Oikeusministeriö on arviomuistiossaan katsonut, että maaoikeuksien lukumäärän vähentämiselle on olemassa perusteet.

Oikeusministeriö on lisäksi katsonut, että maaoikeusinsinöörin määrää tulisi vähentää ja yhteistoiminta-alueita tarkistaa. Yksi vaihtoehto olisi, että maaoikeusinsinöörin yhteistoiminta-alueet järjestettäisiin nykyistä joustavammiksi esimerkiksi siten, että yksi maaoikeusinsinööri voitaisiin määrätä toimimaan myös toisessa maaoikeudessa.

Tarve maaoykeusinsinöörien määrän vähentämislle ja yhteistoinninan laajentamislle tulisi selvittää samalla kun arvioidaan maaoykeuksien lukumäärää.

Oikeusministeriö on vielä katsonut, että maaoykeuksien tuomiopiirit olisi perusteltua muuttaa vastamaan maakuntajakoa. Yksittäisiä kuntia tulisi siirtää toisen kärjajöikeuden tuomiopiiriin. Siirrot tapahtuisivat yhteistoinninta-alueiden sisällä, joten niillä ei olisi merkittävää asiamääriä tasaavaa vaikutusta. Myös tarve tuomiopiirien tarkistamiselle tulisi arvioida osana maaoykeusasioden käsittelyn kehittämistä koskevaa kokonaisselvitystä.

1.3 Arviomuistiosta pyydetyt lausunnot

Oikeusministeriö pyysi arviomuistiosta lausuntoa 35 taholta. Erityisesti pyydettiin ottamaan kantaa seuraaviin kysymyksiin:

- Olisiko maaoykeusasioden käsittely tarkoituksenmukaista keskittää nykyistä harvempiin tuomioistuimiin?
- Miten arvioitte mahdollisuuksia keskittää maaoykeusasiat valtakunnallisesti käsiteltäviksi?
- Miten arvioitte mahdollisuuksia luopua erillisistä maaoykeusinsinöörien viroista ja järjestää maaoykeuksissa tarvittava erityisasiantuntemus asiantuntijajäseniä hyödyntämällä?
- Miten arvioitte maaoykeusinsinöörien ja maaoykeusasioden vastuutuomareiden lukumäärää?
- Pidättekö tarpeellisena tarkistaa maaoykeuksien tuomiopiirejä tai maaoykeusinsinöörien yhteistoinninta-alueita ja millä tavoin?
- Mahdolliset muut asiaa koskevat huomionne.

Lausuntopyyntö on liitteenä (Liite 2). Se julkaistiin lausuntopalvelu.fi -sivustolla 10.7.2018. Lausuntopyyntöstä ilmenevät tahot, joilta lausuntoa pyydettiin. Lausuntoaika päättyi 31.10.2018.

Lausuntopyyntöön vastasi 16 kärjajöikeutta ja muuta lausunnonantajaa, jotka olivat Espoon kärjajöikeus, Etelä-Karjalan kärjajöikeus, Etelä-Savon kärjajöikeus, Helsingin kärjajöikeus, Kanta-Hämeen kärjajöikeus, Keski-Pohjanmaan kärjajöikeus, Lapin kärjajöikeus, Oulun kärjajöikeus, Pohjanmaan kärjajöikeus, Pohjois-Savon kärjajöikeus, Vantaan kärjajöikeus, Varsinais-Suomen kärjajöikeus, Maanmittauslaitos, Julkisanalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry, Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry ja Suomen tuomariliitto ry. Kaikki maaoykeuksina toimivat kärjajöikeudet antoivat lau-

sunnan. Keski-Pohjanmaan kärjäoikeus yhtyi Pohjanmaan kärjäoikeuden lausuntoon. Espoon, Etelä-Karjalan ja Helsingin kärjäoikeudet eivät käytännössä lausuneet asiasta.

2 Yhteenvedo lausunnoista

Lausunnoissa katsotaan varsin yleisesti, että maa- ja metsätalouden asioiden määrät ovat vähentyneet tasaisesti ja jopa jossain määrin pysyvästi viime vuosina. Valtaosa lausunnonantajista pitää tarkoituksenmukaisena, että maa- ja metsätalouden asiat keskitetään nykyistä harvempiin tuomioistuimiin tai että tätä vaihtoehtoa ainakin selvitetään.

Lausunnonantajat eivät pääosin pidä tarkoituksenmukaisena, että maa- ja metsätalouden asiat keskitetään valtakunnallisesti hoidettavaksi. Osa kuitenkin katsoo, että tätä voi olla tarpeellista selvittää.

Lausunnonantajat katsovat, ettei erillisistä maa- ja metsätalouden virastoista tule luopua ja korvata niitä asiantuntijajäsenillä. Useissa lausunnoissa korostetaan sitä, että maa- ja metsätalouden asioiden käsittely tulee jatkossakin toteuttaa tiiviin työparityöskentelyn kautta siten, että maa- ja metsätalouden toimii lähtökohtaisesti sama määrä sekä maa- ja metsätalouden vastuutuomareita että maa- ja metsätalouden virastoja.

Lausunnoissa todetaan, että maa- ja metsätalouden tuomioimpien tarkistamisen tarve riippuu maa- ja metsätalouden lukumäärästä. Suurin osa lausunnonantajista pitää mahdollisena maa- ja metsätalouden määrän vähentämistä nykyisestä kahdeksasta maa- ja metsätaloudesta viiteen tai kuuteen maa- ja metsätalouteen, osa jopa kolmeen maa- ja metsätalouteen. Toisaalta osa pitää nykyistä maa- ja metsätalouden määrää sopivana. Yhteistoiminta-alueiden laajentamista valtakunnalliseksi tai sen selvittämistä pidetään pääosin tarpeellisena.

Valtaosa lausunnonantajista kannattaa työryhmän perustamista selvittämään maa- ja metsätalouden asioiden käsittelyn kehittämistä.

3 Yleiset arviot arviomuistiosta

3.1 Maaoykeusasioiden käsittelemisen keskittäminen nykyistä harvempiin tuomioistuimiin

Lausunnonantajat toteavat maaoykeusasioiden määrän vähentyneen viime vuosina ja arvioivat niiden jäävän pysyvästi alhaisemmaksi. Asiamäärien väheneminen vaikuttaa maaoykeusinsinöörien työmäärään, mutta ei maaoykeustuomareiden kokonaistyömäärään, koska he käsittelevät vastaavasti enemmän muita asioita. Toisaalta osa lausunnonantajista arvioi asiamäärien vaihtelevan vuosittain muun muassa yleisen taloustilanteen perusteella ja mahdollisesti kasvavan lainsäädäntömuutosten myötä. Lausunnonantajat tuovat esiin, ettei pelkästään asiamääriin tulisi kiinnittää huomiota, koska maaoykeusasioiden vaatima työmäärä vaihtelee.

Valtaosa lausunnonantajista pitää järkevänä maaoykeusasioiden keskittämistä nykyistä harvempiin käräjäoykeuksiin tai ainakin keskittämisen selvittämistä. Mikäli maaoykeusasioiden käsitteleminen keskittettäisiin, asiamäärät jakautuisivat tasaisemmin ja maaoykeustuomareiden ja -insinöörien erityisosaaminen säilyisi. Maaoykeusasioiden keskittämistä nykyistä harvempiin tuomioistuimiin kannattavien lausunnonantajien arvio maaoykeuksien tarkoituksenmukaisesta määrästä vaihtelee kolmesta kuuteen. Toisaalta arvioidaan, että maaoykeuksien vähentäminen johtaisi entistä laajempiin tuomiopiireihin, mikä lisäisi etäisyyksiä, matkustamista ja kustannuksia. Tällöin maaoykeuksien vähentämisestä muodostuva säästö ei olisi merkittävä.

3.2 Maaoykeusasioiden keskittäminen valtakunnallisesti käsiteltäviksi

Lausunnonantajat eivät kannata maaoykeusasioiden keskittämistä valtakunnallisesti käsiteltäviksi. Laissa edellytetään maaoykeusasioiden istuntokäsittelyjen järjestämistä ensisijaisesti siinä kunnassa, jossa olevaa aluetta muutoksenhaku koskee. Näin ollen maaoykeusasioita käsittelevän henkilöstön työpaikkojen tulisi joka tapauksessa sijaita useassa toimipisteessä eri puolilla maata. Lisäksi on tuotu esiin kysymys siitä, miten valtakunnallisen maaoykeuden maaoykeustuomareiden ja maaoykeusinsinöörien virat sijoitettaisiin.

Osa lausunnonantajista kannattaa maa- ja metsätalouden valtakunnallisen keskittämisen selvittämistä. Valtakunnallisen maa- ja metsätalouden etuina on pidetty asiämäärien joustavaa ja tehokasta jakamista, asiantuntemuksen säilymistä ja yhtenäisten käytäntöjen luomista. Toisaalta nykyisissä maa- ja metsätalouksissa voidaan ottaa paremmin huomioon alueelliset erityispiirteet ja kielelliset oikeudet. Lisäksi arvioidaan, että alueellinen erityisosaaminen menetettäisiin, mikäli maa- ja metsätalouden käsittely keskitettäisiin.

3.3 Maa- ja metsätalouden insinöörien viroista luopuminen ja maa- ja metsätalouksissa tarvittavan erityisasiantuntemuksen järjestäminen asiantuntijajäsenillä

Lausunnonantajat vastustavat maa- ja metsätalouden insinöörien viroista luopumista ja erityisasiantuntemuksen järjestämistä asiantuntijajäseniä hyödyntämällä. Osa lausunnonantajista katsoo, ettei tätä tulisi edes selvittää. Maa- ja metsätalouden kokoonpanossa on oltava jäsen, jolla on käytännön kokemusta kiinteistötoimituksista ja joka on perehtynyt kiinteistöjen arviointiin. Maa- ja metsätalouden insinöörien asiantuntemusta ja työpanosta on pidetty ratkaisevan tärkeänä maa- ja metsätalouden valmistelussa ja ratkaisemisessa. Käytännössä maa- ja metsätalouden valmistelusta vastaavat maa- ja metsätalouden insinöörit. Mikäli maa- ja metsätalouden asioissa käytettäisiin sivutoimisia asiantuntijajäseniä, vastuu asioiden valmistelusta siirtyisi maa- ja metsätalouden vastuutuumareille, joilla ei välttämättä ole riittävää koulutusta ja osaamista. Myös nykyinen maa- ja metsätaloustuomarin ja -insinöörin työparityöskentely olisi vaikeammin toteutettavissa järjestelmässä, jossa asiantuntijuus ei perustuisi kokoaikaiseen virka-asemaan.

Kelpoisuusvaatimukset täyttävien esteettömien henkilöiden löytäminen sivutoimiseksi asiantuntijajäseniksi olisi todennäköisesti vaikeaa. Maa- ja metsätalouden asiat koskevat kiinteistötoimituksia, joita suorittavat Maanmittauslaitoksen toimitusinsinöörit ja vähemmässä määrin kuntien virkamiehet. Maa- ja metsätalouden asioissa tarvittava asiantuntemus huomioon ottaen asiantuntijajäseninä voisivat toimia pääasiassa Maanmittauslaitoksen toimitusinsinöörit. Tästä aiheutuisi esteellisyyskysymyksiä, koska asiantuntijajäsenet arvioisivat oman organisaationsa ratkaisuja.

3.4 Maaoykeusinsinöörien ja maaoykeusasioiden vastuutuomareiden lukumäärä

Lausunnonantajat katsovat sopivan maaoykeusinsinöörien ja maaoykeusasioiden vastuutuomareiden määrän riippuvan vuosittain käsiteltävien maaoykeusasioiden ja maaoykeuksien määrästä. Asiantuntemuksen ja osaamisen ylläpitämiseksi heidän tulisi käsitellä riittävä määrä maaoykeusasioita vuosittain. Arviot riittävästä asiamäärästä vaihtelevat 50:stä 90 asiaan vuodessa. Osa lausunnonantajista arvioi nykyisten asiamäärien perusteella viidestä kuuteen maaoykeusinsinööriä ja maaoykeusasioiden vastuutuomaria olevan sopiva käsittelijämäärä. Toisaalta korostetaan, että asiantuntemuksen ja osaamisen turvaamiseksi maaoykeusasioiden käsittelemistä ei tulisi keskittää liian harvoille. Osa lausunnonantajista pitääkin nykyistä maaoykeusasioiden käsittelijöiden määrää sopivana. Useimmat lausunnonantajat katsovat maaoykeusasioiden käsittelemisen edellyttävän jatkossakin maaoykeusinsinöörin ja maaoykeusasioiden vastuutuomarin välistä tiivistä yhteistyötä siten, että maaoykeuksissa toimii lähtökohtaisesti sama määrä maaoykeusasioiden vastuutuomareita ja maaoykeusinsinöörejä. Toisaalta osa lausunnonantajista ehdottaa, että nykyinen maaoykeuksien määrä säilytettäisiin, mutta maaoykeusinsinöörien määrää vähennettäisiin, jolloin he työskentelisivät useammassa kuin yhdessä maaoykeudessa.

3.5 Maaoykeuksien tuomiopiirien ja maaoykeusinsinöörien yhteistoiminta-alueiden tarkistamisen tarve

Maaoykeuksien tuomiopiirien ja maaoykeusinsinöörien yhteistoiminta-alueiden tarkistamisen tarve riippuu maaoykeuksien lukumäärästä. Mikäli maaoykeuksien määrää vähennetään, tuomiopiirejä on tarpeen tarkistaa. Maanmittauslaitoksen mukaan maaoykeuksien tuomiopiirien tai maaoykeusinsinöörien yhteistoiminta-alueiden tarkistaminen olisi epätarkoituksenmukaista asiakkaan näkökulmasta. Osa lausunnonantajista tuo esiin, että tuomiopiirien ei tarvitse vastata maakuntajakoa, koska maaoykeuksilla ja maakuntahallinnolla ei ole sellaisia toiminnallisia yhtymäkohtia, jotka puoltaisivat maakuntajaon noudattamista tuomiopiirijaossa. Osa lausunnonantajista katsoo, että maaoykeusinsinöörien yhteistoiminta-alueista tulisi luopua ja heidän tulisi voida toimia kaikissa maaoykeuksissa. Toisten mukaan yhteistoiminta-alueiden tarkistamista on selvittävä tarkemmin mahdollisessa jatkovalmistelussa.

3.6 Muut asiaa koskevat huomiot

Valtaosa lausunnonantajista kannattaa työryhmän perustamista selvittämään maa-oikeusasioden käsittelyn kehittämistä. Lausunnonantajat pitävät tärkeänä, että mahdollisia muutostarpeita arvioidaan laajemmin eikä vain maa-oikeusasioden määrän vähenemisen ja maa-oikeusinsinöörien työmäärän näkökulmasta. Lisäksi digitalisaation tuomat mahdollisuudet on huomioitava, ja mahdollisen maa-oikeusasioden keskittämisen taloudelliset vaikutukset selvitettävä jatkovalmistelussa. Maa-oikeusverkostoa kehitettäessä on huomioitava myös alueelliset erityispiirteet ja kielelliset oikeudet.

Osa lausunnonantajista tuo esiin, että sekä käräjäoikeusverkoston kehittämistä koskevassa lausuntotiivistelmässä että maa-oikeusasioden arviomuistiossa on todettu maa-oikeuksien toimivan nykyisellään varsin hyvin ja kyseenalaistaa, onko tarpeen muuttaa maa-oikeusverkostoa. Ennen mahdollisia muutoksia maa-oikeuksien asiamäärien kehittymistä tulisi seurata pidemmältä ajanjaksolta kuin arviomuistiossa on tehty (vuosina 2012–2017).

Maa-oikeuden kokoonpanon arviointia vastaavalla tavalla kuin rikos- ja riita-asioissa on tehty pidetään tärkeänä. Useat lausunnonantajat toteavat, että maa-oikeusinsinöörien lisäksi myös maa-oikeusasioden vastuutuomareiden järjestelmän ja maa-oikeustuomareiden ammattiosaamisen säilyminen on tärkeää. Maa-oikeusasioden ratkaisutoiminta ei voi olla yksin maa-oikeusinsinöörien asiantuntemuksen varassa. Myös mahdollisuus lautamiehistä luopumiseen ja sen vaikutus maa-oikeuden kokoonpanoon tulisi selvittää. Mikäli lautamiehistä luovutaan, maa-oikeuden kokoonpanossa voisi jatkossa olla joko käräjätuomari ja kaksi maa-oikeusinsinööriä tai kaksi käräjätuomaria ja maa-oikeusinsinööri.

4 Yksityiskohtaisemmat arviot arviomuistiosta

4.1 Käräjäoikeudet

4.1.1 Espoon käräjäoikeus

Espoon käräjäoikeus katsoo maaoykeusasioiden asiamäärien vähenemisestä johtuen niiden keskittämisen entistä harvempiin käräjäoikeuksiin saattavan olla tarkoituksenmukaista. Käräjäoikeus ei kuitenkaan ota asiaan tarkemmin kantaa, koska sillä ei ole kokemusta maaoykeusasioiden käsittelystä eikä maaoykeudesta osana käräjäoikeuden organisaatiota.

4.1.2 Etelä-Karjalan käräjäoikeus

Etelä-Karjalan käräjäoikeus ei anna lausuntoa, koska se ei käsittele maaoykeusasioita eikä sillä ole muutoinkaan kokemusta maaoykeusasioiden käsittelemisestä.

4.1.3 Etelä-Savon käräjäoikeus

Etelä-Savon käräjäoikeus toteaa maaoykeuksien käsittelemien asiamäärien laskeneen viime vuosina, millä on ollut vaikutusta lähinnä maaoykeusinsinöörien työhön, koska maaoykeusasioita käsittelevät tuomarit ovat voineet käsitellä enemmän muita asioita. Maaoykeuksien asiantuntemuksen kannalta on kuitenkin tärkeää, että myös tuomarit ratkaisevat vuosittain riittävän määrän maaoykeusasioita. Maaoykeuteen tulevien asiamäärien lasku johtunee osittain kiinteistörekisterin ja kiinteistötoimitusten laadun paranemisesta, oikeudenkäyntikulujen kohoamisesta sekä yleisen taloustilanteen vaikutuksista kiinteistötoimitusten vähentymiseen. Taloustilanteen parantuminen sekä laajat infrastruktuurihankkeet voivat jatkossa lisätä maaoykeusasioiden määrää. Myös 1.1.2019 voimaan tuleva uusi yksityistielaki sekä kuntien tielautakuntien lakkauttaminen ja muutoksenhaun siirtyminen maaoykeutena tapahtuviin käräjäoikeuksiin vaikuttanee myös maaoykeusasioita käsittelevien käräjäoikeuksien työmäärään. Ei ole itsestään selvää, että mahdollisesta maaoykeuksien vähentämisestä syntyisi säästöjä, vaan taloudelliset vaikutukset on selvitettävä jatkovalmistelussa. Käräjäoikeuden toimintojen kannalta on perusteltua, että sillä on tarjottavanaan osaavien ja määrältään riittävien asiantuntijoiden tuottamat monipuoliset oikeudenhoitopalvelut alueellaan.

Tämä seikka puoltaa sitä, että maa- ja metsätalouden oikeuksien lukumäärää ei vähennettäisi. Maa- ja metsätalouden oikeusasioiden käsittelystä saatavalla asiantuntemuksella on merkitystä myös sovittelun ja laajojen riita-asioiden käsittelyssä. Keskittämiskäytännöt ovat lisäksi omiaan heikentämään palveluiden saatavuutta ja lisäämään paitsi toimijoiden, myös asiakkaiden liikkumisen tarvetta.

Valtakunnallisen maa- ja metsätalouden oikeusasioiden keskittämisen malli on perusteltua selvittää työryhmässä. Maanmittauslaitos on vuodesta 2014 alkaen toiminut valtakunnallisessa organisaatiossa, mistä saadut kokemukset ovat olleet hyviä. Maa- ja metsätalouden oikeusasioiden keskittäminen valtakunnalliseksi ei kuitenkaan saisi vaikeuttaa palveluiden saatavuutta ja heikentää toimijoiden työskentelymahdollisuuksia, jolloin se edellyttäisi alueellisesti kattavaa toimipistejärjestelmää.

Maa- ja metsätalouden oikeuksissa tarvittavan erityisasiantuntemuksen järjestäminen asiantuntijajäseniä hyödyntämällä ei ole varteenotettava vaihtoehto. On välttämätöntä, että maa- ja metsätalouden oikeuden kokoonpanoon kuuluu kiinteistötekniikkaan perehtyneitä jäseniä, joilla on käytännön kokemusta kiinteistötoimituksissa esiintyvien asioiden ratkaisemisesta. Käytännössä maa- ja metsätalouden oikeusinsinöörin rooli on merkittävä myös asian valmistelussa, mikä ei liene mahdollista sivutoimijajäseniä käyttämällä. Maa- ja metsätalouden oikeusinsinöörien viroista luopuminen tulisi rajata työryhmän toimeksiannon ulkopuolelle. Kun kiinteistötoimituksia suorittavat ainoastaan Maanmittauslaitoksen palveluksessa olevat toimitusinsinöörit ja selvästi vähäisemmässä määrin kuntien palveluksessa olevat virkamiehet, löytyy riittävää asiantuntemusta ainoastaan Maanmittauslaitoksen piiristä. Hyvin ongelmallisenä on pidettävä menettelyä, jossa valituksenalaisen päätöksen tehneen viraston virkamies osallistuu päätöstä koskevan muutoksenhaun käsittelyyn. Menettely olisi omiaan heikentämään maa- ja metsätalouden oikeuksien uskottavuutta sekä tuomioistuinten riippumattomuutta.

Maa- ja metsätalouden oikeusinsinöörien ja maa- ja metsätalouden oikeusasioiden vastuutuomareiden riittävän asiantuntemuksen säilyminen ja kehittyminen edellyttää, että toimijat valmistelevat ja ratkaisevat tarkoituksenmukaisen määrän asioita. Valtakunnallisesti ajatellen asiantuntemuksen ja osaamisen turvaaminen edellyttää myös sitä, että osaaminen ei keskity liian harvoille toimijoille. Maa- ja metsätalouden oikeusinsinöörien ja maa- ja metsätalouden oikeusasioiden vastuutuomareiden vähentäminen nykyisestä määrästä voisi tehdä järjestelmästä helposti haavoittuvan. Mahdollisten uudelleenjärjestelyiden lähtökohtana ei voi olla yksittäisten maa- ja metsätalouden oikeusinsinöörien eläköityminen, vaan ratkaisut on tehtävä huolellisen valmistelun jälkeen kokonaisuutena perustuen. Mikäli lautamiehistä luovutaan, tulee myös maa- ja metsätalouden oikeuden kokoonpanoa arvioida. Muutoksenhakutuomioistuimena luonnollinen kokoonpano koostuisi kolmesta jäsenestä, joista asian luonteesta riippuen joko yksi tai kaksi olisivat lainoppineita. Maa- ja metsätalouden oikeusasioissa tarkoituksenmukaisempi kokoonpano olisi usein

lainoppinut puheenjohtaja ja kaksi maaoykeusinsinööriä. Kolmen virkamiesjäsenen kokoonpanoon siirtyminen kasvattaa maaoykeuksien henkilöressurssien tarvetta, mutta se voitaisiin hoitaa esimerkiksi yhteistoiminta-alueiden määrittelyllä.

Maaoykeusinsinöörien yhteistoiminta-alue olisi syytä laajentaa valtakunnalliseksi. Tuomiopiirien tarkistaminen voi olla perusteltua, jos työryhmäselvityksessä siihen nähtäisiin aihetta. Käytännössä toimiva työskentely maaoykeusasioissa edellyttää maaoykeusinsinöörin ja maaoykeusasioiden vastuutuomarin välistä tiivistä työparityöskentelyä, mikä on perusteltua ottaa huomioon niin maaoykeuksien ja maaoykeusinsinöörien lukumäärää kuin maaoykeuksien tuomiopiirien ja maaoykeusinsinöörien yhteistoiminta-alueita arvioitaessa.

Etelä-Savon kärjäoykeus kannattaa työryhmän asettamista selvittämään muun muassa maaoykeuksien lukumäärää.

4.1.4 Helsingin kärjäoykeus

Helsingin kärjäoykeudella ei ole lausuttavaa asiasta.

4.1.5 Kanta-Hämeen kärjäoykeus

Kanta-Hämeen kärjäoykeus arvioi maaoykeusasioiden määrän vähentyneen viime vuosina ja niiden näyttävän asettuneen pysyvästi alentuneelle tasolle. Näin ollen maaoykeusasioiden keskittäminen aiempaa harvempiin kärjäoykeuksiin vaikuttaa välttämättömältä, jotta maaoykeustuomareiden ja -insinöörien työmäärät saadaan tarkoituksenmukaiselle tasolle ja asioiden vaatima erityisosaaminen säilyy. Eri maaoykeusasiat työllistävät eri verran, joten pelkästään juttujen lukumäärään ei tule kiinnittää huomiota. Tiekuntien päätöksistä valittaminen maaoykeutena toimiviin kärjäoykeuksiin lisäänee asiamääriä. Asiamäärät eivät ole ennalta arvioitavissa. Näiden asioiden käsittelyyn on tarkoituksenmukaista käyttää maaoykeusasioiden vastuutuomarin ammattiosaamista. Oikeudenkäyntimaksu sekä asiamiesten ja avustajien palkkiot voivat vähentää valitushalukkuutta.

Pelkän arviomuiston perusteella on vaikea ottaa kantaa siihen, toisiko asioiden valtakunnallinen keskittäminen järjestelyllä tavoiteltavia hyötyjä. Kokonaan uuden tuomioistuimen perustaminen kestäisi niin kauan, ettei se ratkaisisi akuuttia ongelmaa. Valtakunnallisen maaoykeuden perustamista puoltaisivat yhtenäisten käytäntöjen luomisen mahdollisuus, pitkälle kehitetty asiantuntemus ja käsittelyaikojen keston yhtenäistyminen. Yksikkönä se kuitenkin jäisi hyvin pieneksi, jolloin juttumäärien kasvaminen tai väheneminen johtaisi välittömästi ongelmaan henkilötyövuosien suhteuttamisessa työmäärään. Maaoykeusasioissa on myös pääsääntöisesti tarpeen järjestää paikan päällä

pidettävä katselmus, mikä johtaisi tarpeeseen hajasijoittaa maa- ja metsätalouden henkilöstöä alueellisesti tai huomattavaan matkustamisen tarpeen lisääntymiseen. Tällöin ei saavutettaisi tavoiteltuja etuja.

Maa- ja metsätalouden insinöörin työnkuva on paljon laajempi kuin osallistuminen asiantuntijana maa- ja metsätalouden istuntoon. Suuri osa työstä menee maa- ja metsätaloustieteiden valmisteluun, jossa tarvitaan maa- ja metsätalouden erikoisosaamista. Mikäli siirryttäisiin asiantuntijajärjestelmään, maa- ja metsätalouden asiantuntijajäsen täytyisi käytännössä valita Maanmittauslaitoksen palveluksessa olevista maanmittausinsinööreistä, mistä aiheutuisi helposti esteellisyysvaihteluita, koska asiantuntijajäsen työskentelisi pääsääntöisesti samassa organisaatiossa kuin toimitusinsinööri, jonka tekemästä toimituksesta valitaan.

Nykyisillä juttumäärillä viidestä kuuteen maa- ja metsätalouden insinööriä ja maa- ja metsätalouden asioiden vastuutuomaria olisi sopiva määrä maa- ja metsätalouden asioiden käsittelemiseksi. Osaamisen säilymisen kannalta tulisi arvioida, onko nykyisen kaltainen järjestelmä, jossa maa- ja metsätalouden vastuutuomarin varalle nimetään toinen tuomari syytä säilyttää vai tulisiko myös vastuutuomareiden sijaistaa toisiaan. Mikäli lautamiesjärjestelmästä luovutaan tulisi arvioida myös maa- ja metsätalouden kokoonpanosääntöjä. Tällöin luontevinta olisi, että kolmantena jäsenenä toimisi maa- ja metsätalouden vastuutuomarin varalle nimetty toinen tuomari. Selvittää tulisi lisäksi, voisiko käräjänotaari toimia kokoonpanon jäsenenä yksinkertaisissa asioissa.

Mikäli maa- ja metsätalouden määrä vähennetään, maa- ja metsätalouden tuomiopiirejä on tarpeen tarkistaa. Tällöin myös maa- ja metsätalouden insinöörien yhteistoiminta-alueista voitaisiin luopua.

Kanta-Hämeen käräjäoikeus kannattaa ehdotusta työryhmän asettamisesta, mutta arviomateriaalissa mainittuun asiantuntijajärjestelmään siirtymistä ei ole tarpeen sisällyttää työryhmän tehtävään.

4.1.6 Keski-Pohjanmaan käräjäoikeus

Keski-Pohjanmaan käräjäoikeus yhtyy Pohjanmaan käräjäoikeuden lausuntoon.

4.1.7 Lapin käräjäoikeus

Lapin käräjäoikeuden mukaan maa- ja metsätalouden asioiden määrät ovat laskeneet, mikä ei kuitenkaan ole merkittävästi vaikuttanut maa- ja metsätalouden vastuutuomareiden kokonaismäärään, koska he ovat tällöin käsitelleet vastaavasti enemmän muita asioita. Asiamäärien väheneminen on vaikuttanut suoraan maa- ja metsätalouden insinöörien työmäärään.

Maaoykeusasioiden väheneminen vaikuttaa sekä maaoykeusinsinöörien että maaoykeusasioiden vastuutuomareiden osaamisen säilymiseen. Osaamisen säilymiseksi käsiteltäviä asioita tulisikin olla 50–70 vuodessa. Asiamäärien vähenemisen vuoksi muutostarpeiden arvioiminen on perusteltua. Maaoykeusasioiden käsittelyä tulisi keskittää siten, että asiamäärät ovat tarkoituksenmukaisella tasolla sekä maaoykeuksien työmäärä että maaoykeusasioiden osaaminen huomioiden. Samalla on huolehdittava siitä, että asiamääriä voidaan joustavasti tasata koko maassa. Koska maaoykeusasioiden painopiste ei ole pääkaupunkialueella, selvityksen tekijöinä tulisi olla myös useita muiden alueiden edustajia.

Maaoykeuksien lukumäärää voidaan asiamäärien vähentymisen perusteella vähentää nykyisestä kahdeksasta kuuteen tai viiteen. Kussakin maaoykeudessa olisi yksi maaoykeusinsinööri. Tällöin asiamäärät olisivat 60–70 asiaa maaoykeutta kohden, mikä olisi riittävä määrä maaoykeusasioiden osaamisen säilyminen ja maaoykeusinsinöörien työmäärä huomioiden. Kuuden tai viiden maaoykeuden mallissa on erityisesti huolehdittava siitä, että maaoykeusinsinöörien työmäärää voidaan joustavasti tasata kulloisenkin tilanteen mukaan ilman turhaa byrokratiaa siten, että maaoykeusinsinöörien yhteistoiminta-alueena olisi koko maa. Myös Maanmittauslaitos toimii nykyään koko maassa ilman alueellisia toimialueita. Laajemmat tuomiopiirit lisäisivät etäisyyksiä ja matkustamista. Istuntoja voidaan keskittää matkakäräjillä. Matkustamista voidaan vähentää videoyhteyden ja muiden teknisten välineiden käyttöä lisäämällä. Maakuntahallinnolla ja maaoykeuksilla ei ole näköpiirissä sellaisia toiminnallisia yhtymäkohtia, jotka puoltaisivat maakuntajaon noudattamista. Asioiden käsittelyä voidaan keskittää maaoykeusinsinööreille myös siten, että maaoykeuksien määrä pidetään nykyisenä, mutta maaoykeusinsinöörejä olisi joko kuusi tai vain viisi. Toisaalta työskentely ei ole yhtä tehokasta, mikäli maaoykeustuomari, maaoykeusinsinööri ja kärjäsihteeri eivät ole samassa maaoykeudessa. Myös maaoykeusinsinöörin matkustaminen lisääntyy.

Mikäli maaoykeusasioiden käsittely keskitettäisiin valtakunnallisesti toimivaan maaoykeuteen, sen koko henkilöstön ei ole tarkoituksenmukaista työskennellä yhdellä paikkakunnalla. Maaoykeusasioita käsittelevän lainkäyttöhenkilökunnan työpaikkojen on tarkoituksenmukaista sijaita eri osissa maata, koska laki edellyttää maaoykeusasioiden istuntojen järjestämistä ensisijaisesti siinä kunnassa, jossa olevaa aluetta muutoksenhaku koskee.

Maaoykeusinsinööri työskentelee tiiviissä yhteistyössä maaoykeustuomarin ja kärjäsihteerin kanssa. Tällainen työskentely on vaikeammin toteutettavissa järjestelmässä, joissa asiantuntijajäsenyys ei perustu nykyiseen maaoykeusinsinöörin kokoaikaiseen virka-asemaan. Maaoykeuksissa tarvittavan erityisasiatuntemuksen säilymiseksi asiantuntijajäseniltäkin edellytettäisiin maaoykeusinsinööreiltä edellytettävää hyvää kokemusta kiinteistötoimitusten suorittamisessa ja hyvää perehtyneisyyttä kiinteistöjen arviointiin. Koska kiinteistötoimituksia tehdään vain Maanmittauslaitoksessa ja eräissä

kunnissa, kelpoisuusvaatimukset täyttävien esteettömien henkilöiden löytäminen asiantuntijajäseniksi olisi todennäköisesti hyvin vaikeaa. Maaoykeusinsinöörien viroista ei tule luopua korvaamalla ne asiantuntijajäsenillä.

4.1.8 Oulun kärjjoikeus

Oulun kärjjoikeuden mukaan maaoykeuksien asiamäärät ovat laskeneet, mihin nähden on perusteltua selvittää maaoykeusasioiden käsittelyn keskittämistä nykyistä harvempiin tuomioistuimiin, jopa kolmeen kärjjoikeuteen.

Valtakunnallinen malli sisältää useita haasteita, kuten kysymyksen tuomareiden ja maaoykeusinsinöörien virkapaikkojen sijoittamisesta kärjjoikeuksiin. Toisaalta siitä voisi olla hyötyjä resurssien tehokkaan käyttämisen kannalta. Maaoykeusasiat on tarkoituksenmukaista käsitellä jatkossakin kärjjoikeuksissa eikä maaoykeusasioihin keskittyvää erityistuomioistuinta ole syytä perustaa.

Maaoykeusinsinöörien osaaminen ja heidän työpanoksensa on ratkaisevan tärkeää maaoykeusasioiden käsittelyssä. Nykyisen järjestelmän mahdollisen muuttamisen myötä saatetaan menettää oikeusturvan kannalta tärkeää osaamista, jota maaoykeusinsinööreillä tällä hetkellä on. Keskeinen kysymys on, mistä tarvittavat asiantuntijajäsenet saataisiin ja millaiset olisivat heidän ammatilliset valmiutensa. Myös esteellisyysskysymyksiä aiheutunee, sillä maaoykeusasioiden erityisosaaminen on keskittynyt Maanmittauslaitokseen. On arvioitava, voisiko Maanmittauslaitoksen henkilöstö toimia asiantuntijajäseninä, kun kysymys on Maanmittauslaitoksen tekemien toimitusten muutoksenhausta.

Maaoykeusinsinöörien ja maaoykeusasioiden vastuutuomareiden virkojen lukumäärä riippuu vuosittain käsiteltävien maaoykeusasioiden määrästä. Asiamäärien kannalta tarkasteltuna noin viisi maaoykeusinsinööriä ja vastaavasti maaoykeusasioiden vastuutuomaria näyttäisi riittävältä ja samalla vähimmäismäärältä. Jokaisella maaoykeusasioiden vastuutuomarilla tulisi olla myös varahenkilö tai -henkilöitä, joilla on osaamista maaoykeusasioiden käsittelystä, mikä vähentäisi järjestelmän haavoittuvuutta poissaolo- ja esteellisyyssitilanteissa.

Samalla kun maaoykeuksien lukumäärää arvioidaan, olisi tarkasteltava maaoykeuksien tuomiopiirejä sekä maaoykeusinsinöörien yhteistoiminta-alueita. Myös mahdollisuus laajentaa maaoykeusinsinöörien yhteistoiminta-alue kattamaan alueellisesti koko maan tulisi selvittää.

4.1.9 Pohjanmaan kärjäoikeus

Pohjanmaan kärjäoikeus kannattaa maa-oikeusasioiden keskittämistä nykyistä harvempiin tuomioistuimiin.

Maa-oikeuksien organisoiminen valtakunnalliselta pohjalta vaikuttaisi olevan ristiriidassa sen kanssa, että vastikään koko kärjäoikeusverkoston uudistamista koskien on tehty päätös, joka lähtee edelleen alueellisista oikeuksista. Arvioitaessa mahdollisuuksia keskittää maa-oikeusasiat valtakunnallisesti hoidettavaksi on huomioitava, että koska maa-oikeusjutut istutaan kiinteistön sijaintipaikkakunnalla ja Suomi on maantieteellisesti laaja maa, pitäisi maa-oikeushenkilöstöä joka tapauksessa sijoittaa eri puolille maata.

Mikäli maa-oikeusinsinöörien erillisistä viroista luovutaan herää kysymys, mistä ja kuinka helposti asiantuntijoita olisi saatavissa. Maa-oikeusinsinöörin virkaan vaaditaan maanmittauksen alalla suoritettu tehtävään soveltuva diplomi-insinöörin tutkinto sekä hyvä kokemus kiinteistötoimitusten suorittamisessa ja hyvä perehtyneisyys kiinteistöjen arviointiin. Perinteisesti maa-oikeusinsinööriksi on ilmeisesti lähes poikkeuksetta pätevöitytty työskennelemällä pitkään Maanmittauslaitoksen palveluksessa. Mikäli asiantuntijajäseniä hankittaisiin tarpeen mukaan, Maanmittauslaitoksen henkilöstö suljettaisiin esteellisyyssyistä ulkopuolelle. Ongelmalliseksi muodostuisi myös asioiden valmisteleminen, joka edellyttää maanmittausalan syvällistä asiaosaamista ja jota hoitavat maa-oikeusinsinöörit.

Maa-oikeusasioiden vastuutuomareiden ja maa-oikeusinsinöörien lukumäärän tulisi olla ja heidän tulisi työskennellä samassa toimipaikassa. Mikäli päivittäinen kontakti maa-oikeusinsinöörin ja vastuutuomarin väliltä puuttuu, aiheuttaa se ongelmia erityisesti aikataulujen sovittamisen ja yhteistyön saralla. Alustavan arvion mukaan sopiva maa-oikeuksien, tuomareiden ja maa-oikeusinsinöörien määrä olisi noin viisi.

Maa-oikeuksien tuomiopiirit tulisi rakentaa niin laajoiksi, että ne työllistävät maa-oikeusinsinöörit kokonaan ja maa-oikeusasioiden vastuutuomarit suurimmaksi osaksi. Maa-oikeusinsinöörien yhteistoiminta-alueita on arvioitava laajemmin, eikä vain maa-oikeusinsinöörien työllistämisen näkökulmasta.

Maa-oikeuksien asiamäärien vähentymisen vuoksi maa-oikeuksien määrää lienee vähennettävä. On huomattava, että asiamäärien kehittymistä tulevaisuudessa on vaikea arvioida. Kysymys tulee olla koko järjestelmän uudistamisesta eikä vain maa-oikeusinsinöörien työmäärien tasaamisesta. Maa-oikeusverkostoa kehitettäessä on otettava huomioon myös ruotsinkielisen väestönosan tarpeet. Pohjanmaan kärjäoikeus kannattaa työryhmän perustamisesta asian jatkoselvittämiseksi.

4.1.10 Pohjois-Savon käräjäoikeus

Pohjois-Savon käräjäoikeus katsoo, että maa-oikeuksien määrän vähentämistä on harkittava tarkkaan. Maa-oikeuksien vähentäminen johtaisi entistä laajempiin tuomiopiireihin, mikä lisäisi etäisyyksiä, matkustamista ja kustannuksia sekä pidentäisi käsittelyaikoja. Etäisyyksistä ja matkustamisesta aiheutuvia rasitusta ja kustannuksia voidaan jossakin määrin vähentää keskittämällä istuntokäsittelyt useamman päivän kestäviin matkakäräjiin.

Maa-oikeusasioita ei tule valtakunnallisesti toimivaan maa-oikeuteen. Laki edellyttää maa-oikeusasioiden istuntokäsittelyjen järjestämistä ensisijaisesti siinä kunnassa, jossa olevaa aluetta muutoksenhaku koskee. Näin ollen maa-oikeusasioita käsittelevän lainkäyttöhenkilöstön työpaikkojen on joka tapauksessa tarkoituksenmukaista sijaita eri osissa maata.

Nykyisessä järjestelmässä maa-oikeusasioiden valmisteleminen nojautuu vahvasti maa-oikeusinsinöörien asiantuntemukseen sekä tapahtuu insinöörivetoisesti. Koska maa-oikeusinsinööri ja maa-oikeusasioiden vastuutuomari työskentelevät yhteistyössä on oletettavaa, että työparityöskentely on vaikeammin toteutettavissa järjestelmässä, jossa asiantuntijajäsenyys ei perustuisi samalla tavalla kokoaikaiseen virka-asemaan. Koska on epäselvää, saavutettaisiinko sivutoimisten asiantuntijajäsenten hyödyntämisellä kustannussäästöjä, maa-oikeusinsinöörien viroista ei tule luopua.

Jokaisessa maa-oikeudessa tulisi olla maa-oikeusasioiden vastuutuomari, maa-oikeusinsinööri sekä toinen maa-oikeusasioihin perehtynyt käräjätuomari. Tämä mahdollistaisi maa-oikeuksien asianmäärien tasaamisen kulloisenkin kysyntätilanteen mukaan siirtämällä asioita maa-oikeudesta toiseen. Yhteistoiminta-alueena voisi olla koko maa. Tätä puoltaa se, että Maanmittauslaitoskin toimii koko maassa ilman alueellisia toimialueita. Maakuntahallinnolla ja maa-oikeuksilla ei ole sellaisia toiminnallisia yhtymäkohtia, jotka puoltaisivat maakuntajaon noudattamista tuomiopiiri- ja osasto- jaotuksessa. Asioiden käsittelyä voidaan keskittää säilyttämällä nykyinen maa-oikeuksien määrä, mutta vähentämällä maa-oikeusinsinöörejä. Tällöin maa-oikeusinsinöörit työskentelisivät useammassa kuin yhdessä maa-oikeudessa. Toimintaa olisi vaikea järjestää yhtä tehokkaasti verrattuna siihen, että jokaisessa maa-oikeudessa työskentelee maa-oikeusinsinööri, ja maa-oikeusinsinöörien matkustaminen lisääntyisi.

Pohjois-Savon käräjäoikeus kannattaa työryhmän asettamista selvittämään maa-oikeuksien uudelleenjärjestämistä kuitenkin siten, että ehdotusta asiantuntijajäsenjärjestelmästä ei ole tarpeen sisällyttää työryhmän tehtävään, vaan se tulee hylätä aiemmin selostetuilla perusteilla.

4.1.11 Vantaan kärjäoikeus

Vantaan kärjäoikeus toteaa, että maa-oikeuksien asiamäärät ovat laskeneet, mihin voi olla useita osin pysyviä ja osin tilapäisiä syitä. Asiamäärät jäänevät jonkin verran alhaisemmaksi, mutta vaihtelevat muun muassa yleisen taloudellisen tilanteen perusteella. Selvityksen käynnistäminen maa-oikeusasioiden käsittelyn järjestämisestä on tärkeää.

Maa-oikeusasioiden keskittämistä valtakunnallisesti hoidettavaksi on syytä selvittää. Maa-oikeuden henkilöstön työpisteet voisivat sijaita eri paikkakunnilla, esimerkiksi eri tuomioistuinten yhteydessä eri puolilla Suomea. Maa-oikeusasioiden luonteen ja katselmusten vuoksi maa-oikeudet joutuvat järjestämään istunnot niillä paikkakunnilla, joilla asian kohteena olevat kiinteistöt sijaitsevat. Asioiden jakamisessa ja valmistelussa voitaisiin hyödyntää ICT-tekniikkaa. Myös henkilöresursseja, lähinnä tuomareita ja kansliahenkilökuntaa, olisi mahdollista käyttää työpisteen tuomioistuimen lainkäyttötehtävissä erikseen sovittavalla tavalla. Valtakunnallisen maa-oikeuden etuna taas voidaan pitää juttumäärien joustava jakoa käsittelijöiden kesken. Maa-oikeusinsinöörien ja -tuomareiden määrä olisi mahdollista mitoittaa asiamäärien mukaisesti, ja mahdollista asiamäärien tilapäistä kasvua varten voitaisiin palkata määräaikaista maa-oikeusinsinöörejä.

Maa-oikeusinsinööri vastaa käytännössä asioiden valmistelemisesta, koska hänellä on koulutuksensa ja työkokemuksensa perusteella ammattitaito maa-oikeusasioiden eri kysymysten selvittämiseen. Mikäli maa-oikeusinsinöörien viroista luovuttaisiin ja siirryttäisiin käyttämään asiantuntijajäseniä, olisi maa-oikeusasioiden valmistelun työnjakoa käytännössä muutettava. Vastuu siirtyisi tuomareille, joiden nykyinen osaaminen ei välttämättä ole riittävää ja johon oikeustieteellinen koulutus ei anna riittäviä valmiuksia. Asiantuntevia asiantuntijajäseniä olisi saatavilla lähinnä Maanmittauslaitoksen toimitusinsinöörien keskuudesta. Kun maa-oikeusvalitukset koskevat pääosin Maanmittauslaitoksen ratkaisuja, voidaan Maanmittauslaitoksen asiantuntijajäsenen riippumattomuus asettaa perustellusti kyseenalaiseksi. Maa-oikeusinsinöörien virkojen korvaaminen asiantuntijajäsenillä ei ole tarkoituksenmukaista.

Maa-oikeusasioiden vastuutuomarien ja maa-oikeusinsinöörien sopiva lukumäärä olisi viidestä kuuteen. Kolmijäseniseen kokoonpanoon siirtyminen lisäisi jonkin verran jäsenten työmäärää, jolloin sopiva lukumäärä olisi kuudesta seitsemään. Työmäärän ja ammattitaidon kehittäminen ja ylläpitäminen huomioon ottaen sopiva asiamäärä käsittelijää kohden olisi noin 70–90 asiaa vuodessa.

Maaoykeusasioiden kehittämistä koskevassa selvityksessä tulee huomioida organisaattorien kysymysten lisäksi myös menettelysäännökset sekä oikeudenhoidossa yleisesti vaikuttavat tekijät, kuten digitalisaatio. Maaoykeusasioiden keskittämistä, mutta myös muita vaihtoehtoja, esimerkiksi valtakunnallisen maaoykeuden tai maaoykeusasioiden käsittelyn siirtämistä kärjaoikeuksista hovioikeuksiin on syytä selvittää. Maaoykeusasioiden käsittelemistä hovioikeudessa puoltaisi muun muassa maaoykeuden asema muutoksenhakutuomioistuimena sekä hovioikeuksien määrä ja sijainti. Selvityksessä on hyvä nostaa esiin myös mahdollisuus lautamiesjärjestelmästä luopumiseen ja sen vaikutus maaoykeuden kokoonpanoon. Mikäli lautamiesten käytöstä luovutaan, voisi kokoonpanossa olla joko yksi lainoppinut jäsen ja kaksi maaoykeusinsinööriä tai kaksi lainoppinutta jäsentä ja yksi maaoykeusinsinööri.

4.1.12 Varsinais-Suomen kärjaoikeus

Varsinais-Suomen kärjaoikeus pitää tarkoituksenmukaisena keskittää maaoykeusasiat kuuteen maaoykeutena toimivaan kärjaoikeuteen (Turku, Vantaa, Hämeenlinna, Vaasa, Kuopio/Mikkeli ja Rovaniemi). Maaoykeuksien uudelleenjärjestely tasoittaisi juttumääriä kärjaoikeuksissa sekä varmistaisi riittävän juttukannan maaoykeustuomareiden ammattitaidon ylläpitämiseksi.

Valtakunnallinen maaoykeus todennäköisesti lisäksi byrokratiaa eikä toisi juurikaan hyötyä asioiden käsittelemiseen, koska toiminta tapahtuu paikallisesti ja paikalliset erityispiirteet huomioiden. Nykyisenkaltainen järjestelmä edesauttaa alueellisten erityispiirteiden ja mahdollisen erityislainsäädännön ja kielitaitovaatimusten huomioon ottamista. Mikäli maaoykeusasioiden käsitteleminen keskitettäisiin valtakunnalliseksi yksiköksi, menetettäisiin alueellinen erityisosaaminen. Mikäli keskittäminen toteutettaisiin siten, että toiminta joka tapauksessa jäisi paikallisesti toteutettavaksi, ei organisaatiolla saavutettaisi mitään sellaista, mikä ei olisi muutoinkin saavutettavissa maaoykeuksien yhteistyön avulla.

Maaoykeusasioiden valmistelu tapahtuu maaoykeusinsinöörivetoisesti ja nojautuu tämän asiantuntemukseen. Maaoykeusasioiden asianmukainen käsittely edellyttää toimituskäytännön hyvää tuntemusta. Mikäli maaoykeusasioissa käytettäisiin asiantuntijajäseniä, siirtyisivät valmistelutehtävät kärjätuomarille. Maaoykeusasioihin perehdyttävää koulutusta ei juurikaan ole saatavissa kärjätuomareille. Mikäli asiantuntijajäseniä tulisi Maanmittauslaitoksesta, syntyisi esteellisyysongelma, koska asiantuntija arvioisi oman organisaationsa päätöksiä.

Maaoykeutena toimivassa kärjaoikeudessa tulee olla sekä maaoykeusasioiden vastuutuomari että maaoykeusinsinööri. Tällöin tuomarin ja maaoykeusinsinöörin osaami-

nen yhdistyy asioiden valmistelusta lähtien ratkaisun antamiseen saakka. Maaoykeusinsinöörien ja maaoykeusasioiden vastuutuomareiden sopiva määrän on kuusi. Vastuutuomarijärjestelmä tulee säilyttää.

Maaoykeuksien lukumäärän vähentyessä maaoykeusinsinöörien yhteistoiminta-alueen tulisi käsittää koko Suomen alue huomioon ottaen kuitenkin eri puolilla Suomea vallitsevat erityisolosuhteet, mm. lainsäädäntö ja vaadittavat kielitaitovaatimukset.

Varsinais-Suomen käräjäoykeus kannattaa työryhmän perustamista pohtimaan maaoykeuksien toiminnan järjestämiseen liittyviä näkökohtia ja tarpeita sekä järjestämisvaihtoehtoja.

4.2 Eräät muut viranomaiset

4.2.1 Maanmittauslaitos

Maanmittauslaitos ei pidä maaoykeusasioiden keskittämistä nykyistä harvempiin tuomioistuimiin asiakkaiden kannalta tarkoituksenmukaisena. Maaoykeudet ovat oikeusministeriön arviomuiston mukaan toimineet hyvin, eikä varsinaista syytä nykyisen maaoykeuksien organisoinnin muuttamiselle olisi. Ennen hyvin toimivan nykytilanteen muuttamista olisi seurattava asiamäärien kehittymistä pidemmältä ajanjaksolta kuin mitä oikeusministeriön arviomuistiossa on tehty.

Maaoykeusasioiden keskittäminen valtakunnallisesti hoidettavaksi on mahdollista. Valtakunnallinen organisointimalli toisi joustavuutta maaoykeuksien toimintaan ja mahdollistaisi maaoykeusinsinöörien erikoistumisen lukumääriltään harvinaisempiin ja vaativuudeltaan vaikeampiin tapauksiin. Maanmittauslaitos kannattaa työryhmän perustamista selvittämään maaoykeuksien toimintaa.

Maanmittauslaitos ei kannata erillisistä maaoykeusinsinöörien viroista luopumista ja tarvittavan erityisasiantuntemuksen järjestämistä asiantuntijajäseniä hyödyntämällä. Tuomioistuinten riippumattomuus huomioon ottaen Maanmittauslaitokseen virkasuhteessa olevien toimitusinsinöörien ei tulisi osallistua maaoykeuksien toimintaan. Maaoykeusinsinöörien nykyinen keskinäinen yhteistyö on kannatettava toimintatapa. Siitä olisi luonteva edetä järjestelmään, jossa myös töitä voidaan jakaa joustavasti maaoykeusinsinöörien kesken.

Nykyinen maaoykeusinsinöörien ja maaoykeusasioiden vastuutuomareiden määrä on asianmukainen.

Maaoykeuksien tuomiopiirien tai insinöörien yhteistoiminta-alueiden tarkistaminen on asiakkaan näkökulmasta epätarkoituksenmukaista.

4.3 Ammattijärjestöt sekä henkilöstöä ja sidosryhmiä edustavat liitot

4.3.1 Julkisanalan koulutettujen neuvottelujärjestö JUKO ry

JUKO ry toteaa lausunnossaan olevan tarkoituksenmukaista, että maaoykeusasioden käsittelyä keskitetään entisestään. Asiaa selvittämään ja tarvittavien rakennemuutosten perusteellista arvioimista varten tulisi asettaa työryhmä.

Alueelliset erityisolot muodostanevat liian suuren haasteen maaoykeusasioden keskitämiselle hoidettavaksi valtakunnallisesti. Lisäksi valtakunnallinen keskitäminen pidentäisi maaoykeudessa usein tarvittavien katselmusmatkojen pituutta huomattavasti, mikä saattaisi vähentää maaoykeuksien työtehtävien kiinnostavuutta.

Erillisistä maaoykeusinsinöörien viroista ei tule luopua. Maaoykeusasioden käsittely edellyttää erityistä perehtyneisyyttä kiinteistönmuodostamislakia ja maanmittauskäytäntöä koskeviin aineellisoikeudellisiin kysymyksiin, mitä osaamista maaoykeustuomareilla ei koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella ole. Asiantuntemusta ei tule korvata sivutoimisia asiantuntijajäseniä käyttämällä. Tehtävää ei tule ulkoistaa sivutoimisille tai määräaikaisille oikeuden jäsenille, vaan tehtävä on säilytettävä riippumattoman aseman omaavilla tuomioistuimen jäsenillä. Sivutoimisuus tai määräaikaisuus aiheuttaisivat myös esteellisyysskysymyksiä, joita nyt ei ole. Maaoykeusinsinöörien säilyttämistä puoltaa myös se, että insinööri tekee taustaselvityksen Maanmittauslaitosten ja kuntien tekemiin toimituksiin. Uuden lain myötä tiehoitokunnan ratkaisusta valitaan suoraan käräjäoikeuteen/maaoykeuteen, jolloin maaoykeusinsinöörin taustatyön merkitys korostuu.

Maaoykeusinsinöörien ja maaoykeusasioden vastuutuomareiden määrän on oltava suoraan verrannollisia maaoykeusasioita käsittelevien käräjäoikeuksien määrään. Jokaisessa maaoykeusasioita käsittelevässä käräjäoikeudessa tulee olla maaoykeusasioden vastuutuomari, joka sitoutuu asioiden vaatiman erityisen oikeudellisen tietämyksen hankkimiseen ja säilyttämiseen ja joka kykenee asianmukaisesti johtamaan maaoykeusprosessia katselmuksineen. Maaoykeuksien tuomiopiirien ja insinöörien yhteistoiminta-alueiden mahdollista tarkistamista ei ole mahdollista arvioida pelkän arviomuiston perusteella.

4.3.2 Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry katsoo, että maa oikeusasioden keskittäminen nykyistä harvempiin tuomioistuimiin olisi tarpeellista. Maa oikeusasioden käsittely olisi hyvä keskittää viiteen käräjäoikeuteen noudattaen hovioikeuspiirejä, jotta asioiden laadusta johtuvat erityispiirteet voidaan käsitellä niiden asiantuntijoiden toimesta, jotka ovat erikoistuneet juuri näihin kysymyksiin.

Vain määrätyillä alueilla esiintyvien erityistoimituslajien vuoksi ei ole tarkoituksenmukaista keskittää maa oikeusasioita valtakunnallisesti käsiteltäviksi.

Maa oikeusasioden käsittelyssä tarvitaan sekä juridista että maanmittausalalle ominaista erityisosaamista. Maa oikeusasioden tehokas ja asianmukainen käsittely vaatii maa oikeusinsinöörien mukana oloa tuomioistuimen kokoonpanossa. Maa oikeusinsinöörien säilyttämistä kokoonpanossa puoltaa myös se, että insinöörit laativat taustaselvityksen maanmittauslaitosten ja kuntien tekemiin toimituksiin. Uuden lain myötä tiehoitokunnan ratkaisusta kannellaan suoraan maa oikeuteen, jolloin maa oikeusinsinööriin taustatyö muodostaa entistä merkittävämmän osan tuomioistuinasiakirjasta.

Maa oikeusinsinöörien virkojen sopiva määrä on viisi. Mikäli maa oikeusasiat keskitetään viiteen käräjäoikeuteen, maa oikeusasioita käsittelevien tuomareiden määrä vähenisi.

Maa oikeusinsinöörien yhteistoiminta-alueeksi tulisi muodostaa yksi koko valtakunnan kattava alue, jolloin maa oikeusinsinöörien tasainen työnjako olisi parhaiten toteutettavissa.

4.3.3 Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry

Tuomariliitto toteaa, että maa oikeusasioden keskittämistä nykyistä harvempiin tuomioistuimiin tulee arvioida kokonaisuutena ja asiaa selvittämään olisi perusteltua asettaa työryhmä. Maa oikeuksien rakennetta ei tulisi ryhtyä muuttamaan sattumanvaraisesti vain maa oikeusinsinöörien eläköitymisen perusteella.

Maa oikeusasioden keskittäminen nykyistä harvempiin tuomioistuimiin voisi olla mahdollista. Ratkaisun kannalta keskeistä on, miten toiminta maa oikeusasioissa organisoitetaan ja miten asioita käsittelevien tuomioistuinten henkilöstön sijoittelu tapahtuu. Maa oikeusasioden käsittelyn sujuvuuden kannalta olennaista on, etteivät istunnot muodostu kohtuuttoman pitkiksi. Säännönmukaisesti kiinteistön sijaintipaikalla toimitettavien katselmusten vuoksi toimialueet eivät saisi muodostua liian laajoiksi, jotta

työaika ja -panos voitaisiin käyttää asioiden käsittelyyn eikä matkustamiseen. Katselmusten tarpeen vuoksi istuntoja ei voida toimittaa videoyhteyksin eikä digitalisaatio muutoinkaan ratkaise matkustamiseen liittyviä ongelmia. Tuleva AIPA-hanke ja pyrkimys kokonaan sähköisen oikeudenkäyntiaineiston hyödyntämiseen asettavat suuria haasteita maaoukeuksien ICT-valmiuksille. Pitkät istuntomatkat vähentäisivät kiinnostusta maaoukeuden työtehtäviin.

Tuomariliitto ei kannata yhden maaoukeuden valtakunnallista järjestelmää, jossa käsiteltävät asiat jaettaisiin vuorojärjestyksessä sen maaoukeusinsinööreille ja maaoukeusasioiden vastuutuomareille valtakunnallisen työlistan avulla. Se lisäisi maaoukeudessa pääsääntöisesti tarvittavien katselmuksmatkojen pituutta ja vähentäisi maaoukeuksien työtehtävien kiinnostavuutta. Sikäli kuin kysymys olisi yhdeksi valtakunnalliseksi virastoksi organisoidusta tuomioistuimesta, jossa kuitenkin henkilökunta olisi sijoitettuna pysyvästi useampiin toimipisteisiin, Tuomariliitto kannattaa asian selvittämistä tarkemmin.

Maaoukeusinsinöörien viroista ei tule luopua. Maaoukeusasioiden valmisteluvaihe edellyttää erityistä perehtyneisyyttä kiinteistönmuodostamislakiin ja maanmittauskäytäntöön. Maaoukeusasioita käsittelevillä tuomareilla ei koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella ole tällaista perehtyneisyyttä.

Kiistattoman riippumattomassa asemassa olevaa oikeuden jäsentä eli maaoukeusinsinööriä ei tule korvata vähemmän riippumattomalla jäsenellä eli sivutoimisella asiantuntijajäsenellä. Nykyisten maaoukeusinsinöörien lisäksi tosiasiasa vain Maanmittauslaitoksessa toimivilla toimitusinsinööreillä on käytännössä riittävä pätevyys maaoukeusasioiden käsittelyyn. Jos toimitusinsinöörit välillä kävisivät sivutoimisina asiantuntijajäseninä käsittelemässä maaoukeusvalituksia oman organisaationsa Maanmittauslaitoksen toimituksista, se olisi ulkoisesti vähemmän uskottavaa kuin nykyinen päätoimisiin maaoukeusinsinööreihin perustuva järjestelmä.

Maaoukeusinsinöörien lukumäärää tulee tarkastella riittävän työmäärän näkökulmasta ottaen huomioon asiamäärien vuosittainen vaihtelu, esteellisyytilanteet ja muut muutokset. Riittävä osaaminen on säilytettävä. Vaikka nykyisen työmäärän perusteella viisi maaoukeusinsinöörin virkaa näyttäisi riittävältä määrältä, maaoukeusinsinöörien määrän tulisi olla vähintään kuusi. Ei voida sulkea pois sitä mahdollisuutta, että maaoukeusasioiden määrä nousisi tulevaisuudessa. Myös lainsäädännön muutokset, esimerkiksi uuden yksityistielain säätäminen, saattavat lisätä asioita, joissa tarvitaan maaoukeusinsinöörien osaamista. Kokemus muilta hallinnonaloilta on osoittanut, että tietyn kapasiteetin alasajo on huomattavasti helpompaa kuin sen elvyttäminen uudelleen. Maaoukeusasioiden vastuutuomareiden määrä voisi olla suurempi kuin maaoukeusinsinöörien määrä, koska heidän työpanostaan on mahdollista käyttää myös kä-

räjäoikeuksissa käsiteltävissä muissa asiaryhmissä. Maa oikeusasian kokoonpano tarvitsee päätoimisen vakinaisen tuomarin, joka sitoutuu maa oikeusasioiden vaatiman erityisen oikeudellisen tietämyksen hankkimiseen ja säilyttämiseen. Vain tällainen lainoppinut jäsen pystyy asianmukaisesti johtamaan maa oikeusprosessia katselmuksineen sekä päätösneuvotteluissa arvioimaan ja tarvittaessa tasavertaisesti myös kyseenalaistamaan maa oikeusinsinöörin kannanotot.

Maa oikeuksien tuomiopiirien tai maa oikeusinsinöörien yhteistoiminta-alueiden mahdollinen tarkistaminen kuuluu luontevasti ehdotetun työryhmän tehtäviin. Tärkeää on, että työryhmä lähtee työssään ennakkoluulottomasti pohtimaan maa oikeusasioiden käsittelyä tulevaisuudessa siten, että varaudutaan maaoikeusasiamäärien mahdollisiin muutoksiin. Työryhmän tulisi selvittää organisatorisesti mahdollisimman joustavaa järjestelmää, joka mahdollistaisi virkojen sijoittamisen työmäärän mukaan tarkoituksenmukaiseen paikkaan sekä mahdollisimman vahvan osaamisen säilyttämisen. Selvittää voitaisiin jopa maa oikeusasioiden keskittämistä yhteen maa oikeuteen ja maa oikeuden palauttamista omaksi erilliseksi virastokseen tai kolmen maa oikeuden mallia. Työryhmän tulisi pohtia myös nykyisenkaltaisen järjestelmän säilyttämistä ja mahdollista maa oikeuksien määrän maltillista supistamista. Jos halutaan säilyttää alueellisesti riittävän kattava maa oikeusverkko, voitaisiin selvittää maa oikeusinsinöörien yhteistoimintamenettelyä.

MAAOIKEUSASIOIDEN KÄSITTELY KÄRÄJÄOIKEUKSISSA

1 Asian tausta

Oikeusministeriö asetti 28.10.2014 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus käräjäoikeusverkoston jatkokehittämiseksi (OM 17/31/2014). Työryhmän asettamisen taustalla oli oikeusministeriössä valmisteltu oikeudenhoidon uudistamisohjelma vuosille 2013–2025 (Mietintöjä ja lausuntoja 16/2013). Oikeuslaitoksen toimintakyvyn turvaamiseksi ohjelmassa ehdotettiin muun muassa, että käräjäoikeuksien rakenneuudistusta jatketaan (kohta 11).

Käräjäoikeusverkostotyöryhmä ehdotti keväällä 2015 antamassaan mietinnössään ”Käräjäoikeusverkoston kehittäminen” (Mietintöjä ja lausuntoja 14/2015, ruotsiksi 31/2015) kahta vaihtoehtoista mallia käräjäoikeusverkoston uudistamiseksi (14 tai 17 käräjäoikeutta nykyisten 27 sijaan). Työryhmä ehdotti tarkistuksia myös eräiden tiettyihin käräjäoikeuksiin käsiteltäväksi keskitettyjen asiaryhmien, kuten maaoikeusasioiden, tuomiopiirijakoon. Työryhmä ehdotti, että maaoikeuksien määrää vähennettäisiin nykyisestä kahdeksasta yhdellä. Ehdotuksen mukaan Itä-Suomen alueella toimisi jatkossa vain yksi maaoikeus. Tämä olisi käräjäoikeusverkoston pohjaksi valittavasta mallista riippuen ollut joko Etelä-Savon (17 käräjäoikeuden malli) tai Itä-Suomen (14 käräjäoikeuden malli) käräjäoikeus. Myös maaoikeuksien tuomiopiirijakoa ehdotettiin tarkistettavaksi maakuntajakoa ja käräjäoikeuspiirejä paremmin vastaavaksi.

Virkamiestyöryhmän mietinnöstä annetussa lausuntopalautteessa maaoikeuksien yhdistämiseen ja tuomiopiirien muuttamiseen suhtauduttiin kriittisesti (ks. tarkemmin ”Käräjäoikeusverkoston kehittäminen. Lausuntotiivistelmä”, Mietintöjä ja lausuntoja 44/2015, ruotsiksi 46/2015). Monet lausunnonantajat arvioivat maaoikeuksien toimivan nykyisellään hyvin, joten tarvetta muutoksiin ei ole. Lisäksi katsottiin, että maaoikeuksien määrän vähentäminen on arvioitava kokonaan erikseen, mikäli sitä pidetään tarpeellisena. Hovioikeuspiirijaon noudattamista ei pidetty perusteltuna, koska asioista haetaan muutosta suoraan korkeimmalta oikeudelta. Lisäksi katsottiin, että ehdotusten myötä maaoikeuksien tuomiopiirit muodostuisivat maantieteellisesti liian laajoiksi. Toisaalta taas arvioitiin, että toimivaltaisen tuomioistuimen sijainnilla ei ole asianosaisten kannalta ratkaisevaa merkitystä, koska katselmukset ja pääkäsittelyt järjestetään toimituksen kohteena olevan kiinteistön sijaintipaikkakunnalla. Maaoikeuksien sijainnilla

ei siten olisi huomattavaa vaikutusta oikeuden saatavuuteen. Huomiota olisi kiinnitettävä myös maa-oikeustuomareiden ja -insinöörien määrään.

Oikeusministeriö asetti 31.3.2016 hankkeen käräjäoikeusverkoston jatkokehittämiseksi ([OM 3/31/2016](#)). Hankkeen asettamisen taustalla oli edellä kirjatun virkamiestyöryhmän mietinnön ja siitä saadun lausuntopalautteen lisäksi selvitysmiesten raportti ”Summaaristen riita-asioiden käsittelyn kehittäminen” (Selvityksiä ja ohjeita [52/2014](#)) lausuntopalautteineen (Mietintöjä ja lausuntoja [39/2015](#)). Lainsäädäntö, jolla käräjäoikeuksien määrää vähennetään nykyisestä 27 käräjäoikeudesta 20 käräjäoikeuteen, tulee voimaan 1.1.2019 (HE 270/2016 vp, lait 860–867/2017).

Hankkeessa on valmistelu myös eräiden erityisasiaryhmien, kuten maa-oikeusasioiden käsittelyn keskittämistä. Oikeusministeriö on erityisasiaryhmien keskittämistä koskevassa arviomuistiossa 2.9.2016 ottanut kantaa maa-oikeusasioita käsitteleviin käräjäoikeuksiin. Muistiossa todetulla tavalla maa-oikeuksien asiamäärät ovat olleet viime vuosina huomattavassa laskussa, mikä puoltaa maa-oikeuksien lukumäärän vähentämistä. Oikeusministeriö katsoi kuitenkin, että tämän arviointi tulee tehdä käräjäoikeusuudistuksesta erillään. Sen sijaan oikeusministeriö seuraa maa-oikeuksien asiamäärien kehitystä ja niiden pohjalta tarkastelee maa-oikeusinsinöörien määrää ja yhteistoiminta-alueita sekä arvioi tarvetta maa-oikeuksien määrän vähentämiselle.

Edellä todetun mukaisesti käräjäoikeusverkoston kehittämistä koskevassa hallituksen esityksessä tuomioistuinlain ja eräiden muiden lakien muuttamiseksi (HE 2070/2016 vp) ei eräitä lähinnä teknisiä muutoksia lukuun ottamatta esitetty muutoksia maa-oikeuksina toimiviin käräjäoikeuksiin. Tasavallan presidentti on 14.12.2017 vahvistanut kyseisen lainsäädännön tulemaan voimaan 1.1.2019 lukien.

2 Nykytila ja nykytilan arviointi

Maa-oikeuksia on tällä hetkellä kahdeksan: Etelä-Savon, Kanta-Hämeen, Lapin, Oulun, Pohjanmaan, Pohjois-Savon, Vantaan ja Varsinais-Suomen käräjäoikeudet. Niissä on vuoteen 2013 saakka käsitelty vuosittain yhteensä noin 600–700 asiaa, joista kaksi kolmasosaa eli noin 400–500 on ollut varsinaisia asiaratkaisuja. Saapuvien asioiden määrä on kuitenkin viimeisen kolmen vuoden aikana laskenut merkittävästi. Esimerkiksi vuonna 2016 saapui vain 425 asiaa, mikä on vuoteen 2015 verrattuna 21 % vähemmän. Vastaavasti vuonna 2015 saapui yhteensä 535 asiaa eli 8 % vähemmän kuin vuonna 2014. Vuonna 2017 saapui yhteensä 388 ja ratkaistuja 408. Tämä on noin 8 % vähemmän kuin vuonna 2016. Saapuneista niin sanottuja varsinaisia maa-oikeusasioita vuonna 2017 oli vain 301 ja ratkaistuja 324 asiaa. Vastaavasti vuonna 2016 varsinaisia maa-oikeusasioita saapui noin 317 ja ratkaistiin 393.

Asiamäärät maa-oikeusasioissa vaihtelevat vuosittain varsin paljon. Esimerkiksi vuoden 2017 ennakoarvion mukaan saapuneiden asioiden määrä on vähentynyt noin 8 % vuoteen 2016 verrattuna. Sen sijaan vuonna 2016 asiamäärät olivat yli 20 % pienemmät kuin vuonna 2015.

Asiamäärät vaihtelevat myös maa-oikeuksittain. Määrällisesti eniten asioita saapuu Kanta-Hämeen, Itä-Uudenmaan ja Varsinais-Suomen maa-oikeuksiin (esim. vuonna 2012 yli 100 asiaa kuhunkin), joskin myös Lapin maa-oikeuden asiamäärät ovat olleet joinakin vuosina lähes vastavalla tasolla. Keskimäärin vähiten asioita saapuu Oulun ja Pohjanmaan maa-oikeuksiin.

Joka tapauksessa on tilastojen valossa selvää, että maa-oikeusasioiden määrä on viimeisen kolmen vuoden aikana laskenut merkittävästi. Osa vähentymisestä selittyy normaalilla vuosittaisella vaihtelulla, mutta myös tuomioistuinmaksulain (1455/2015) voimaan tulolla vuoden 2016

alusta voi olla vaikutusta saapuneiden asioiden määrän laskuun. Asiamäärien kehitys viiden viime vuoden ajalta on kuvattu alla. Tarkempi maaoykeuskohtainen erittely on liitteenä (Liite 1).

Taulukko 1: Saapuneet ja ratkaistut maaoykeusasiat vuosina 2012–2017.

Vuosi	Saapuneet	%-muutos	Ratkaistut
2012	641	2 %	662
2013	670	5 %	640
2014	584	-13 %	651
2015	535	-8 %	578
2016	425	-21 %	499
2017	388	-9 %	408

Maaoykeuksien tuomiopiireistä säädetään kärjjooykeuksien tuomiopiireistä maaoykeuden käsiteltäviksi säädetyissä asioissa annetulla valtioneuvoston asetuksella (1075/2013). Tuomiopiirit ovat seuraavat:

- 1) Etelä-Savon kärjjooykeuden tuomiopiiriin kuuluvat Etelä-Karjalan ja Etelä-Savon maakunnat sekä Kymenlaakson maakunta lukuun ottamatta Pyhtään kuntaa;
- 2) Kanta-Hämeen kärjjooykeuden tuomiopiiriin kuuluvat Kanta-Hämeen, Pirkanmaan ja Päijät-Hämeen maakunnat;
- 3) Lapin kärjjooykeuden tuomiopiiriin kuuluvat Kainuun ja Lapin maakunnat sekä Kuusamon, Taivalkosken ja Pudasjärven kunnat;
- 4) Oulun kärjjooykeuden tuomiopiiriin kuuluu Pohjois-Pohjanmaan maakunta lukuun ottamatta Kuusamon, Taivalkosken ja Pudasjärven kuntia;
- 5) Pohjanmaan kärjjooykeuden tuomiopiiriin kuuluvat Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakunnat;
- 6) Pohjois-Savon kärjjooykeuden tuomiopiiriin kuuluvat Keski-Suomen, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon maakunnat;
- 7) Vantaan kärjjooykeuden tuomiopiiriin kuuluvat Uudenmaan maakunta sekä Pyhtään, Salon ja Someron kunnat¹;
- 8) Varsinais-Suomen kärjjooykeuden tuomiopiiriin kuuluvat Ahvenanmaan ja Satakunnan maakunnat sekä Varsinais-Suomen maakunta lukuun ottamatta Salon ja Someron kuntia.

Tuomiopiirit ilmenevät oheisesta kartasta (Liite 2).

Tuomioistuinlain 2 luvun 7 §:n mukaan maaoykeutena toimivassa kärjjooykeudessa on jäseninä maaoykeusasioita käsittelevä kärjjooytuomari (*maaoykeusasioiden vastuutuomari*) sekä maaoykeusinsinööri. Maaoykeusasioiden vastuutuomari osallistuu myös kärjjooykeuden muiden asioiden käsittelyyn. Kärjjooykeuden laamanni määrää lisäksi vähintään yhden kärjjooykeuden tuomareista käsittelemään maaoykeusasioita enintään viiden vuoden määräajaksi kerrallaan.

Maaoykeusinsinööri on tuomari. Virkaan on säädetty erityiset kelpoisuusvaatimukset (tuomioistuinlaki 10 luku 5 §). Maaoykeuksissa on tällä hetkellä seitsemän maaoykeusinsinööriä, koska Oulun maaoykeuden insinöörin virkaa ei ole täytetty. Näistä yli puolet eläköityy lähivuosina.

Tuomioistuinlain 14 luvun 3 §:ssä säädetään maaoykeusinsinöörin velvollisuudesta toimia toisessa maaoykeudessa. Sen mukaan maaoykeusinsinööri voidaan tarvittaessa määrätä käsittelemään maaoykeusasioita myös muussa samaan maaoykeusinsinöörien yhteistoiminta-alueeseen

¹ Sama koskee 1.1.2019 aloittavaa uutta Itä-Uudenmaan kärjjooykeutta. Ks. Valtioneuvoston asetus [1022/2017](#).

kuuluvassa maaoykeusasioita käsittelevässä käräjäoykeudessa kuin siinä, johon hänet on nimetty. Määräyksen antaa se käräjäoykeus, johon maaoykeusinsinööri on nimitetty. Maaoykeusinsinöörien yhteistoiminta-alueista säädetään oykeusministeriön asetuksella (889/2016). Sen mukaan yhteistoiminta-alueet muodostuvat nykyisin seuraavasti:

- 1) Kanta-Hämeen, Vantaan² ja Varsinais-Suomen käräjäoykeuksien maaoykeusinsinöörien yhteistoiminta-alue;
- 2) Lapin, Oulun ja Pohjanmaan käräjäoykeuksien maaoykeusinsinöörien yhteistoiminta-alue ja
- 3) Etelä-Savon ja Pohjois-Savon käräjäoykeuksien maaoykeusinsinöörien yhteistoiminta-alue.

Oikeusministeriö toteaa, että maaoykeudet toimivat nykyisellään varsin hyvin. Asiamäärien vaihtelu huomioon ottaen työmäärän tasainen jako maaoykeuksien välillä on haasteellista. Maaoykeuksien yhdistämisellä ei yksinään voida saavuttaa työmäärän tasaista jakautumista. Työmäärää voidaan tasata myös tarkistamalla tuomiopiirejä ja lisäämällä yhteistoimintaa maaoykeuksien välillä, jolloin vähemmän työllistetyin maaoykeuden insinööri hoitaa toisen maaoykeuden tuomiopiiriin kuuluvia asioita. Näin on esimerkiksi menetelty Oulun maaoykeudessa, jonka maaoykeusinsinöörin virkaa ei ole täytetty, vaan asiat on hoidettu Lapin ja Pohjanmaan maaoykeusinsinöörien yhteistoiminnalla. Oikeusministeriö on pitänyt perusteltuna, että maaoykeuksien välistä yhteistoimintaa lisätään ensinnäkin yhteistoiminta-alueita tarkistamalla.

Toiseksi oikeusministeriö on asian aiemmissa valmisteluvaiheissa arvioinut, että tuomioistuinten yhteistoimintaa maaoykeusasioissa voisi olla perusteltua lisätä myös muutoin, jotta voidaan huolehtia maaoykeusinsinöörien riittävästä työmäärästä. Tuomioistuinlain 14 luvun 2 §:n perusteella maaoykeusasioiden vastuutuomari ja maaoykeusinsinööri voidaan suostumuksellaan määrätä toimimaan muussakin kuin samaan yhteistoiminta-alueeseen kuuluvassa maaoykeudessa. Määräys voidaan antaa, jos se on perusteltua vastaanottavassa tuomioistuimessa käsiteltävien asioiden laadun, laajuuden tai lukumäärän vuoksi. Tällainen yhteistoiminta-alueen ulkopuolelle suuntautuva määräys voidaan lain mukaan antaa vain asianomaisen henkilön ja tuomioistuinten suostumuksella. Määräyksen antaa hovioikeus.

Kolmanneksi valmistelussa tulee ottaa huomioon se, että osaamisen säilyttämisen vuoksi maaoykeusasioita tulee olla kaikilla näitä asioita käsittelevillä riittävästi osaamisen säilyttämiseksi. Näin ollen myös maaoykeusasioiden vastuutuomareiden ja heidän varalla olevien tuomareiden kokonaismäärä tulee olla oikeassa suhteessa asiamäärään.

3 Keskeiset ehdotukset

3.1 Maaoykeuksien asiamäärät

Edellä jo todetulla tavalla maaoykeuksien asiamäärät ovat erityisesti viime vuosina laskeneet merkittävästi. Esimerkiksi vuonna 2017 saapui vain 388 asiaa, mikä on vain 60 % vuonna 2012 saapuneiden asioiden määrästä. Maaoykeuksissa saapuneiden asioiden määrä on vielä vuonna 2014 ollut aiempaa vastaavalla tasolla eli 600–700 luokkaa. Varsinaisia maaoykeusasioita näistä on noin kaksi kolmasosaa eli noin 400–500. Vuoden 2017 alussa maaoykeuksissa vireillä olleiden asioiden määrä oli 191 (vuoden 2018 alussa 173 ja vuoden 2016 alussa 191), kun se aiempina vuosina on ollut 300 tai jopa lähes 400.

Maaoykeusasioiden vastuutuomarit käsittelevät myös muita käräjäoykeuden asioita. Näin ollen maaoykeusasioiden määrän vähentyminen ei merkittävästi vaikuta heidän työmääräänsä, jos

² Sama koskee 1.1.2019 aloittavaa uutta Itä-Uudenmaan käräjäoykeutta. Ks. oikeusministeriön asetus [1032/2017](#).

heille jaetaan vastaavassa määrin muita asioita ratkaistavaksi. Osaamisen kannalta tulee maa-oikeusasioita kuitenkin olla riittävästi tuomaria kohti. Tätä voidaan edistää keskittämällä maa-oikeusasioita käsiteltäväksi nykyistä harvempiin tuomioistuimiin.

Asiamäärien väheneminen vaikuttaa suoraan maa-oikeusinsinöörien työmäärään. Nykyisillä asiamäärillä yksi maa-oikeusinsinööri käsittelee keskimäärin vain noin 40 varsinaista maa-oikeusasiaa vuodessa (vaihteluväli maa-oikeuksittain on ollut noin 20-50), kun 2010-luvun alussa työmäärä on ollut keskimäärin noin 60 (vaihteluväli noin 40–80) ratkaistua asiaa vuodessa. Jo nyt, ja etenkin asiamäärien vähentyessä edelleen, uhkana on, että maa-oikeusinsinööreillä ei ole riittävästi käsiteltäviä asioita. Maa-oikeusasioissa välimatkojen merkitys korostuu, koska niissä järjestetään säännönmukaisesti katselmuksia kiinteistön sijaintipaikkakunnalla. Maa-oikeudet järjestävätkin istuntoja muiden käräjäoikeuksien tiloissa, mikä vähentää asianosaisten tarvetta matkustaa. Oikeusministeriön käsityksen mukaan asiamäärät ovat vähentyneet siinä määrin, että maa-oikeusinsinöörit kykenisivät hoitamaan asioita nykyistä laajemmalla alueella. Myös maa-oikeusinsinöörit ovat arvioineet asiamäärän kehityksen edellyttävän pitkän tähtäimen kokonaisvaltaista muutostarpeiden arviointia. He ovat yksimielisesti kannattaneet maa-oikeuksien lukumäärän vähentämistä.

Edellä todetun perusteella oikeusministeriö katsoo, että maa-oikeuksien lukumäärän vähentämiselle on olemassa perusteet. Koska kysymys on merkittävästä asiasta, maa-oikeusasioiden käsittelyn edellyttämien muutostarpeiden selvittäminen tulisi arvioida kokonaisuutena. Maa-oikeuksien asiamäärät ovat laskeneet siinä määrin, että tilapäisjärjestelyjen tarve on perusteltua arvioida jo ennen mahdollisen selvityksen käynnistämistä. Näitä toimenpiteitä on arvioitu alla.

3.2 Tilapäisjärjestelyjen tarve

Edellä todetulla tavalla maa-oikeusinsinööreistä yli puolet on eläköitymässä lähivuosina. Etelä-Savon ja Varsinais-Suomen maa-oikeusinsinöörit jäivät eläkkeelle keväällä 2018. Insinöörien määrää vähentämällä ja sitä kautta yhteistoimintaa lisäämällä voitaisiin huolehtia siitä, että insinööreillä on riittävästi ratkaistavia asioita ilman, että maa-oikeuksien lukumäärään tarvitsisi puuttua. Jos asiamäärät pysyvät nykyisellä tasollaan eli maa-oikeuksiin saapuu vuosittain noin 400 asiaa, joista varsinaisia maa-oikeusasioita on noin 300, riittäisi viisi maa-oikeusinsinööriä niiden käsittelemiseen. Näin olisi siitakin huolimatta, että yhteistoiminnan laajentuessa myös matkustaminen lisääntyisi. Asiamäärien perusteella olisi mahdollista, että edellä mainitut kaksi vapautuva maa-oikeusinsinöörin virka voitaisiin jättää täyttämättä. Tämä tarkoittaisi, että Oulun maa-oikeuden lisäksi myös Etelä-Savon ja Varsinais-Suomen maa-oikeuksien asiat hoidettaisiin muiden maa-oikeuksien insinöörien välisellä yhteistoiminnalla.

Ongelmallista kuitenkin on, että maa-oikeuksien asiamäärät eivät jakaudu tasaisesti. Nykyiset yhteistoiminta-alueet eivät myöskään mahdollista kahdeksan maa-oikeuden asioiden tehokasta jakamista viiden insinöörin kesken. Tästä syystä insinöörien määrän vähentämisen lisäksi myös yhteistoiminta-alueita olisi tarkistettava, jotta työmäärä voitaisiin jakaa tehokkaasti ja mahdollisimman tasaisesti insinöörien kesken. Yhtenä mahdollisuutena olisi, että maa-oikeusinsinöörien yhteistoiminta-alueet järjestettäisiin nykyistä joustavammiksi. Maa-oikeusasioiden asiamäärien vaihtelu huomioon ottaen perusteltua voisi olla, että yhteistoiminta-alueet olisivat osittain päällekkäisiä. Tällöin maa-oikeusinsinöörit voitaisiin määrätä toimimaan toisessa maa-oikeutena toimivassa käräjäoikeudessa esimerkiksi seuraavasti:

- 1) Etelä-Savon käräjäoikeuden maa-oikeusinsinööri Itä-Uudenmaan, Kanta-Hämeen ja Pohjois-Savon käräjäoikeuksissa;

- 2) Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden maaoykeusinsinööri Etelä-Savon, Kanta-Hämeen ja Varsinais-Suomen käräjäoikeuksissa;
- 3) Kanta-Hämeen käräjäoikeuden maaoykeusinsinööri Etelä-Savon, Itä-Uudenmaan ja Varsinais-Suomen käräjäoikeuksissa;
- 4) Lapin käräjäoikeuden maaoykeusinsinööri Oulun, Pohjanmaan ja Pohjois-Savon käräjäoikeuksissa;
- 5) Oulun käräjäoikeuden maaoykeusinsinööri Lapin, Pohjanmaan ja Pohjois-Savon käräjäoikeuksissa;
- 6) Pohjanmaan käräjäoikeuden maaoykeusinsinööri Kanta-Hämeen, Oulun ja Varsinais-Suomen käräjäoikeuksissa;
- 7) Pohjois-Savon käräjäoikeuden maaoykeusinsinööri Etelä-Savon, Lapin ja Oulun käräjäoikeuksissa ja
- 8) Varsinais-Suomen käräjäoikeuden maaoykeusinsinööri Itä-Uudenmaan, Kanta-Hämeen ja Pohjanmaan käräjäoikeuksissa.

Edellä esitettyssä mallissa yhteistoiminnan järjestämiseksi on otettu huomioon välimatkat maaoykeuksien toimipaikoista yhteistoiminta-alueeseen kuuluvien muiden maaoykeuksien tuomiopiireihin. Samoin on huomioitu se, että yhteistoiminta perustuu maaoykeusinsinöörien velvollisuuteen toimia toisessa maaoykeudessa silloin, kun se on tarpeellista asioiden käsittelyn kannalta. Tämä huomioon ottaen yhteistoiminta-alueiden ei ole välttämätöntä olla maaoykeuksien kesken täysin yhteneviä, vaan ne voitaisiin järjestää tuomiopiirin laajuus ja välimatkat huomioon ottaen. Mallissa kunkin maaoykeuden insinööri voitaisiin määrätä toimimaan sijoituspaikkansa maaoykeuden lisäksi kolmessa muussa maaoykeudessa. Määräyksen antaisi tuomioistuininlain 14 luvun 3 §:n mukaisesti se käräjäoykeus, johon insinööri on nimitetty. Määräyksen antaminen edellyttäisi luonnollisesti vastaanottavan maaoykeuden pyyntöä.

Ehdotus ei olisi ristiriidassa perustuslain 103 §:ssä säädetyn tuomareiden riippumattomuuden kanssa. Maaoykeuksien välisessä yhteistoiminnassa ei ole kysymys tuomareiden siirtämisestä toiseen tuomioistuimeen, vaan tilapäisestä toimimisesta toisessa tuomioistuimessa. Edellä todetulla tavalla määräyksen antamisesta säädetään laissa. Esityksellä ei myöskään puututtaisi perustuslaissa riippumattomille tuomioistuimille säädettyyn tuomiovallan käyttöön. Menettelyssä ei ole kysymys asioiden siirtämisestä maaoykeuksien välillä, vaan maaoykeusinsinöörien asiantuntemuksen hyödyntämisestä aiempaa laajemmalla alueella. Menettely perustuisi tuomioistuininlain säännösten mukaisesti tuomioistuinten yhteistyöhön.

Maaoykeusinsinöörien yhteistoimintaa olisi mahdollista lisätä myös tuomioistuininlain 14 luvun 2 §:n perusteella määräämällä insinööri suostumuksellaan toimimaan tilapäisesti toisessa maaoykeudessa. Tällöin määräys voidaan antaa myös muuhun kuin samaan yhteistoiminta-alueeseen kuuluvaan maaoykeuteen, jolloin nykyisten yhteistoiminta-alueiden muuttaminen ei olisi välttämätöntä. Lain esitöiden (HE 7/2016 vp) määräys voidaan antaa tiettyä asiaa varten ja myös yleisemmin enintään vuodeksi kerrallaan.

Edellä esitetty yhteistoiminnan laajentaminen mahdollistaisi sen, että avoimeksi tulleet Etelä-Savon ja Varsinais-Suomen insinöörien virat voitaisiin jättää täyttämättä. Näiden maaoykeuksien asiat voitaisiin hoitaa yhteistoiminnalla edellä esitettyjen alueiden mukaisesti tai määräämällä insinööri toimimaan tilapäisesti toisessa maaoykeudessa. Tällaiset järjestelyt lisäksiivät kuitenkin tuomioistuinten hallinnollista työtä ja insinöörien matkustamista. Insinöörin virkojen täyttämättä jättämisellä saavutettavat vuosittaiset säästöt eivät olisi merkittäviä. Esimerkiksi kahden maaoykeusinsinöörin viran vähentämisellä voitaisiin saavuttaa arviolta noin 140 000–170 000 euron vuosittainen säästö palkkakustannuksissa. Yhteistoiminnan laajentaminen ei myöskään

edistäisi maaoykeusasioiden vastuutuomareiden osaamisen ylläpitoa, koska heidän käsiteltävänä olevien asioiden määrä ei lisääntyisi. Oikeusministeriö pitää lisäksi tärkeänä, että maaoykeusinsinöörien osaamisen siirtymisestä huolehditaan. Tämä edellyttää sitä, että eläköityvien tilalle rekrytoidaan uusia insinöörejä.

Edellä todettu huomioon ottaen, oikeusministeriö katsoo, että tarve maaoykeusinsinöörien määrän vähentämislle ja yhteistoiminnan laajentamislle tulisi selvittää samassa yhteydessä maaoykeuksien lukumäärän arvioinnin kanssa. Painavia perusteita erityislle tilapälsjärjestelyille ei ministeriön näkemyksen mukaan ole, vaan vapautuvat Etelä-Savon ja Varsinais-Suomen maaoykeusinsinöörien virat on tässä vaiheessa täytetty määrääkaikaisesti vuoden 2018 loppuun saakka.

Oikeusministeriö katsoo myös, että maaoykeuksien tuomiopiirit olisi perusteltua muuttaa vastaamaan maakuntajakoa. Tämä toteuttamiseksi Vantaan (ja tulevan Itä-Uudenmaan) kärjajoikeuden tuomiopiiriin kuuluvat Salon ja Someron kunnat tulisi siirtää Varsinais-Suomen kärjajoikeuden tuomiopiiriin. Vastaavasti Lapin kärjajoikeuden tuomiopiiriin kuuluvat Kuusamon, Taivalkosken ja Pudasjärven kunnat tulisi siirtää Oulun kärjajoikeuden tuomiopiiriin. Siirrot tapahtuivat yhteistoiminta-alueiden sisällä, joten niillä ei olisi merkittävää asiamääriä tasaavaa vaikutusta. Näin ollen oikeusministeriö katsoo, että myös tarve tuomiopiirien tarkistamislle tulisi arvioida osana maaoykeusasioiden käsittelyn kehittämistä koskevaa kokonaisselvitystä.

4 Esityksen vaikutukset

Toimintoja keskittämällä voidaan saavuttaa säästöjä ja lisätä toiminnan tehokkuutta. Maaoykeuksien lukumäärää vähentämällä voidaan tasata maaoykeuksien työmäärää ja siten tehostaa niiden toimintaa. Keskittämislle maaoykeusasioita käsittelevän henkilöstön työpanos saadaan hyödynnettyä nykyistä tarkoituksenmukaisemmin. Näin voidaan huolehtia myös osaamisen säilymisestä, kun asioita ohjautuu riittävästi käsiteltäväksi niin tuomareille kuin insinööreillekin.

Maaoykeudet ovat osa kärjajoikeuksia, joten uudistuksella ei ole saavutettavissa toimitilasäästöjä. Uudistuksen säästöt perustuivat siten maaoykeusasioita käsittelevän henkilöstön määrän vähentämiseen. Toisaalta tuomiopiirien laajentuminen voi lisätä matkustamisesta aiheutuvaa haittaa ja kustannuksia. Maaoykeuksien lukumäärän vähentämislle aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia ei vielä tässä vaiheessa ole mahdollista arvioida täsmällisesti, vaan ne tulee selvittää jatkovalmistelussa.

5 Johtopäätökset

Edellä esitetty huomioon ottaen oikeusministeriö pitää perusteltuna, että maaoykeuksien lukumäärää arvioidaan lähiaikoina etenkin, jos maaoykeuksien asiamäärät laskevat edelleen. Maaoykeusasioiden käsittelyn keskittämistä nykyistä harvempiin tuomioistuimiin tulee arvioida kokonaisuutena. Asiaa selvittämään olisi perusteltua asettaa erillinen työryhmä. Tässä yhteydessä selvitettäväksi voisi tulla myös maaoykeusasioiden keskittäminen valtakunnallisesti hoidettavaksi (ns. yhden maaoykeuden malli). Työryhmän tehtävänä voisi olla selvittää myös mahdollisuuksia luopua erillisistä maaoykeusinsinöörien viroista ja järjestää maaoykeuksissa tarvittava erityisasiantuntemus asiantuntijajäseniä hyödyntämällä.

Oikeusministeriö katsoo, että maaoykeuksien toiminta voi jatkua nykyisellään selvityksen ajan. Näin ollen ei ole tarpeen ryhtyä vähentämään maaoykeusinsinöörien määrää taikka tarkistamaan maaoykeuksien tuomiopiirejä tai insinöörien yhteistoiminta-alueita tilapäisesti.

Ministeriö pyytää sidosryhmiä ottamaan kantaa tässä arviomuistiossa esiin tuotuihin maa-oikeusasioiden käsittelyä koskeviin näkökulmiin ja kehittämistarpeisiin. Ministeriö jatkaa maa-oikeuksien asiamäärien seuraamista. Tarpeet jatkovalmistelulle, sen sisältö ja aikataulu päätetään muistiosta saadun lausuntopalautteen jälkeen.

LIITTEET

LIITE 1: Saapuneet ja ratkaistut maa-oikeusasiat 2012–2017

LIITE 2: Maa-oikeuksien tuomiopiirit_kartta

Käräjäoikeuksiin saapuneet, ratkaistut ja vireillä olevat maa oikeusasiat ja käsittelyaika 2012–2017
2012

Maa oikeus	Saapuneet	Saap. muutos %	Ratkaistut	Vireillä 31.12	Käsittelyaika
Kanta-Häme	105	11 %	118	48	6,2
Varsinais-Suomi	115	11 %	120	45	5,5
Pohjanmaa	49	-18 %	56	25	7,5
Etelä-Savo	67	-22 %	72	30	5,3
Pohjois-Savo	69	-15 %	75	36	5,0
Vantaa	127	31 %	118	67	6,2
Lappi	65	-8 %	66	68	10,4
Oulu	44	22 %	37	28	5,9
Yhteensä	641	2 %	662	347	6,4

2013

Maa oikeus	Saapuneet	Saap. muutos %	Ratkaistut	Vireillä 31.12	Käsittelyaika
Kanta-Häme	135	29 %	112	71	5,4
Varsinais-Suomi	115	0 %	107	53	5,3
Pohjanmaa	52	6 %	52	25	7,5
Etelä-Savo	79	18 %	68	39	5,2
Pohjois-Savo	79	14 %	71	44	6,1
Vantaa	86	-32 %	106	47	7,4
Lappi	81	25 %	87	63	9,7
Oulu	43	-2 %	37	35	10,7
Yhteensä	670	5 %	640	377	6,8

2014

Maoikeus	Saapuneet	Saap. muutos %	Ratkaistut	Vireillä 31.12	Käsittelyaika
Kanta-Häme	86	-36 %	114	43	7,0
Varsinais-Suomi	101	-12 %	113	41	4,8
Pohjanmaa	58	12 %	51	31	7,7
Etelä-Savo	63	-20 %	63	39	6,8
Pohjois-Savo	57	-28 %	67	33	5,8
Vantaa	98	14 %	114	31	5,3
Lappi	78	-4 %	80	61	10,2
Oulu	43	0 %	49	29	8,2
Yhteensä	584	-13 %	651	308	6,7

2015

Maoikeus	Saapuneet	Saap. muutos %	Ratkaistut	Vireillä 31.12	Käsittelyaika
Kanta-Häme	67	-22 %	71	39	6,9
Varsinais-Suomi	74	-27 %	81	34	6,1
Pohjanmaa	59	2 %	55	35	7,6
Etelä-Savo	52	-17 %	70	21	6,8
Pohjois-Savo	62	9 %	69	26	6,0
Vantaa	97	-1 %	95	33	3,7
Lappi	74	-5 %	87	48	9,6
Oulu	50	16 %	50	29	8,6
Yhteensä	535	-8 %	578	265	6,8

2016

Maoikeus	Saapuneet	Saap. muutos %	Ratkaistut	Vireillä 31.12	Käsittelyaika
Kanta-Häme	49	-27 %	68	20	6,0
Varsinais-Suomi	85	13 %	79	41	5,0
Pohjanmaa	30	-49 %	49	16	9,1
Etelä-Savo	47	-10 %	47	21	5,9
Pohjois-Savo	54	-13 %	54	26	5,4
Vantaa	85	-12 %	99	19	3,3
Lappi	53	-28 %	65	36	8,0
Oulu	22	-55 %	38	12	8,3
Yhteensä	425	-21 %	499	191	6,0

2017

Maoikeus	Saapuneet	Saap. muutos %	Ratkaistut	Vireillä 31.12	Käsittely-aika	Sarake1
Kanta-Häme	63	29 %	57	26	4,1	14
Varsinais-Suomi	60	-29 %	70	31	6,4	-25
Pohjanmaa	43	43 %	41	18	5,4	13
Etelä-Savo	51	9 %	50	22	3,7	4
Pohjois-Savo	48	-9 %	50	24	5,4	-6
Vantaa	56	-34 %	59	16	3,4	-29
Lappi	38	-28 %	50	24	7,4	-15
Oulu	29	32 %	31	10	5,3	7
Yhteensä	388	-8 %	408	171	5,1	-37

Käräjäoikeuksiin saapuneet, ratkaistut ja vireillä olevat varsinaiset maoikeusasiat ja käsittelyaika 2016-2017

2016 varsinaiset maoikeusasiat

Maoikeus	Saap./varsin. asiat	Saap./varsin. asiat muutos %	Ratk./varsin. asiat	Vir./varsin. asiat	KA/varsin. asiat
Kanta-Häme	35	-36 %	54	20	7,5
Varsinais-Suomi	60	5 %	54	40	7,2
Pohjanmaa	23	-44 %	42	16	10,6
Etelä-Savo	44	-14 %	45	20	6,1
Pohjois-Savo	43	-17 %	43	26	6,7
Vantaa	56	-18 %	70	19	4,6
Lappi	37	-26 %	49	36	10,6
Oulu	19	-54 %	36	11	8,8
Yhteensä	317	-24 %	393	188	7,5

2017 varsinaiset maoikeusasiat

Maoikeus	Saap./varsin. asiat	Saap./varsin. asiat muutos %	Ratk./varsin. asiat	Vir./varsin. asiat2	KA/varsin. asiat
Kanta-Häme	46	31 %	41	25	5,7
Varsinais-Suomi	48	-20 %	57	31	7,8
Pohjanmaa	30	30 %	30	16	7,3
Etelä-Savo	38	-14 %	37	21	4,9
Pohjois-Savo	41	-5 %	45	22	6,0
Vantaa	46	-18 %	49	16	4,0
Lappi	30	-19 %	42	24	8,8
Oulu	22	16 %	23	10	6,8
Yhteensä	301	-5 %	324	165	6,4

**Käräjäoikeuksien
tuomiopiirit
maaoikeusasioissa
(8 käräjäoikeutta)**

Maa oikeusasioiden käsittelyn järjestäminen käräjäoikeuksissa

Johdanto

Oikeusministeriö pyytää kunnioittaen lausuntoanne oheisesta arviomuistiosta, joka koskee maa oikeusasioiden käsittelyä käräjäoikeuksissa. Muistiossa on arvioitu maa oikeusjärjestelmän toimivuutta ja kehitystarpeita.

Vastausohjeet vastaanottajille

Lausunto pyydetään antamaan vastaamalla lausuntopalvelu.fi:ssä julkaistuun lausuntopyyntöön. Kaikki annetut lausunnot ovat julkisia ja ne julkaistaan lausuntopalvelu.fi:ssä. Lausunnon antaakseen vastaajan tulee rekisteröityä ja kirjautua lausuntopalvelu.fi:hin. Tarkemmat ohjeet palvelun käyttämiseksi löytyvät lausuntopalvelu.fi:n sivulta Ohjeet > Käyttöohjeet. Tukea palvelun käyttöön voi myös pyytää osoitteesta lausuntopalvelu.om@om.fi.

Aikataulu

Lausunto pyydetään toimittamaan viimeistään **keskiviikkona 31.10.2018**.

Valmistelijat

Lisätietoja asiasta antavat hallitusneuvos, yksikön päällikkö Anne Hallavainio, puh. 029 51 50428 ja projektipäällikkö Jyrki Määttä, puh 029 56 49743.

Liitteet:

[Lausuntopyyntö_6.7.2018.pdf](#)

[Begäran om utlåtande_6.7.2018.pdf](#)

[Arviomuistio_Maa oikeusasioiden käsittely käräjäoikeuksissa_6.7.2018.pdf](#)

Jakelu:

Espoon käräjäoikeus
Etelä-Karjalan käräjäoikeus

Etelä-Pohjanmaan kärjäoikeus
Etelä-Savon kärjäoikeus
Helsingin kärjäoikeus
Hyvinkään kärjäoikeus
Itä-Uudenmaan kärjäoikeus
JHL ry Julkisten ja hyvinvointialojen liitto
JUKO ry julkisalan koulutettujen neuvottelujärjestö
Kainuun kärjäoikeus
Kanta-Hämeen kärjäoikeus
Kemi-Tornion kärjäoikeus
Keski-Pohjanmaan kärjäoikeus
Keski-Suomen kärjäoikeus
Korkein oikeus
Kymenlaakson kärjäoikeus
Lapin kärjäoikeus
Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus
Maanmittauslaitos
Oulun kärjäoikeus
Pardia palkansaajajärjestö
Pirkanmaan kärjäoikeus
Pohjanmaan kärjäoikeus
Pohjois-Karjalan kärjäoikeus
Pohjois-Savon kärjäoikeus
Päijät-Hämeen kärjäoikeus
Satakunnan kärjäoikeus
Suomen haastemiehet JHL ry
Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry
Suomen tuomariliitto ry
Tuusulan kärjäoikeus
Vantaan kärjäoikeus
Varsinais-Suomen kärjäoikeus
Ylivieska-Raahen kärjäoikeus
Ålands tingsrätt/Ahvenanmaan kärjäoikeus

Lausunnonantajan lausunto

Klikkaa ja lisää tekstiä

1. Olisiko maaoykeusasioiden käsittely tarkoituksenmukaista keskittää nykyistä harvempiin tuomioistuimiin?
2. Miten arvioitte mahdollisuuksia keskittää maaoykeusasiat valtakunnallisesti hoidettavaksi?
3. Miten arvioitte mahdollisuuksia luopua erillisistä maaoykeusinsinöörien viroista ja järjestää maaoykeuksissa tarvittava erityisasiantuntemus asiantuntijajäseniä hyödyntämällä?
4. Miten arvioitte maaoykeusinsinöörien ja maaoykeusasioiden vastuutuomareiden lukumäärää?
5. Pidättekö tarpeellisena tarkistaa maaoykeuksien tuomiopiirejä tai insinöörien yhteistoiminta-alueita ja millä tavoin?
6. Mahdolliset muut asiaa koskevat huomionne.

Huovinen Jennimari
Oikeusministeriö

Antila-Virtanen Ani
Oikeusministeriö

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi

ISSN 2490-1172 (PDF)
ISBN978-952-259-759-5 (PDF)